

BELGIUM KIRÁLYAI.

A kis Belgium, midőn benne a nép, a nemzet kivívott függetlenségének, alkotmányának örömmünepét üli, — ugyanazzal egyszerre ünnepli az uralkodóház megalapítását is, mely épen oly idős, mint az állam jelen szerkezete. Az ország szabadsága, alkotmánya és a dinasztia ugyanegy időben, egy anyaméhből született s egymásnak legfőbb biztosítékai, mondhatnók föltétele. Ha Belgiumra úgy mutathatunk, mint az alkotmányosság minta-államára: abban nagy érdeme van annak az uralkodóháznak, mely az alkotmányos szellem és erkölcsök kultuszában mindenkinek előtte jár, s többre becsüli, ha a nemzet atyjának tekintti uralkodóját, mintsem hogy urának. Meglátszik rajta, hogy már az ujjkor szülötte, ennek gondolkodásában osztozik s ennek bélyegét viseli magán. Érezni látszik, hogy uralmának kutféje a nép akarata, fentartója a nemzet bizalma és szeretete.

A szabad Belgium első királyi már a sors-tól praedestinálva látszott, hogy dinasztit alapítson. Alig kerülhetne volna el, még tán ha akarja is. Három királyi korona kínálkozott feleje s egy azokból csakugyan fején maradt.

A Szász-Koburg herceg, a belga dinasztia alapítója, mint katona kezdte meg pályáját, még pedig orosz szolgálatban. Mint orosz tábornok s kitűnő katona s szövetséges hadakkal együtt vonult be 1814-ben Párisba s a következő évben elkísérte I. Sándor cárt angliai utjára. Feltűnő szép s megnyerő modoru férfiú volt és Sarolta Anguszta királyi hercegnő, az angol trón akkori örökösnoje belészeretett s 1816-ban férjeit választá. A herceg Angliában telepedett meg s mindenütt úgy tekinték, mint Anglia leendő királyának férjét. De a trónörökös már a következő évben, gyermekágyban elhunyt, s így szállott a trónörökölési igény Viktóriára, ki néjéhez feltűnőleg hasonló körülmények között jutott férjhez, ugyan csak a Szász-Koburg házából.

Az özvegyen maradt hercegről azonban mintha csakugyan meg lett volna írva, hogy király legyen. Az európai hatalmak 1830-ban megkínálták Görögország koronájával s ő el is fogadta azt. De midőn az új országnak nem voltak hajlandók megadni ama határokat, melyek fönnállhatására s fővirágzására szükségessé látszottak, — visszautasítá a kínált trónust. Egyáltalában nem látszott különös nagy sulyt fektetni a koronára, mint annyi más uralkodó, s történelmileg bizonyos fölé, hogy soha sem is tartá az ember legfőbb javának.

De rajta teljesülni látszott a közmondás, hogy a szerencse elől szaladni kell, ha azt akarjuk, hogy utánunk szaladjon. Alig hogy a görög koronát visszautasítá, a Hollandiától elszakadt s magát függetlenné tett Belgium, mely az óriási uralkodóházat trónvesztettnek jelenté ki, 1831 jún. 4-én királyává választá s ő még ugyanazon év jul. 21-én le is tevő az esküt az új alkotmányra I. Lipót nével.

Hogy példásan megtartá esküjét, bizonyosság rá a történelem. Uralkodott szilárdan, biztos kézzel, szigorúan, de mindig annak az alkotmányos szellemében, mely a nemzet szabadságának s az ő trónusának közös alapja volt. Uralkodása magasztos példákban gazdag. Mikor 1848-ban forradalmi szélvész söpört végig Európán, az egy Belgium, lázongó országok, roskadozó trónok és omló koronák háborgó tengerében egy kis sziget, ment maradt minden nagyobb rázkodástól. Miért? Mert királyában elég erkölcsi erő volt kijelenteni, hogy ha őt a nemzet saját boldogulása akadályul tekinté, — ő minden gondolkodás nélkül kész azonnal letenni

a koronát. Nagy lélekre mutató e nyilatkozata, böles és jótékony kormányzata mellett, megszerző számára nemzete szeretetét oly mértékben, hogy méltán elmondhatni: alattvalói részéről nagyobb szeretetben részesült uralkodót alig tud fölmutatni a történelem. Uralkodásának negyedszázados jubileuma 1856-ban valódi ünnepe volt a legutolsó belgának is s minden arra vallott, hogy a lefolyt negyedszázad alatt egy test egy léleké forrt össze a király és nemzet. Ez atyjának tekinté őt, s ő valóban nem kívánt egyéb lenni, mint a mit annyiszor kifejezett: a legelső belga. Udvartartása a lehető szerény volt s inkább előkelő, gazdag polgár háztartásához hasonlított, mint ama fényes királyi udvarokhoz, melyeknek csillogása az éhező nemzet könyeit juttatja eszünkbe. A fény és pompa, melyet nem annyira a királyi tekintély, mint inkább az ipar és művészetek emelése kedvéért kifejtene kellett, csak a legszükségesebbre szorítkozott. Még civilizáltjaita legnagyobb részét is közhasznú és jótékony célokra, tudományok, művészetek, közoktatás emelésére fordítá s míg belül böles intézkedésekkel, áldozatkészséggel, jó példával mindent elkövetett országga fővirágztatására, — addig külfelé arra fordította főgondját, hogy egyrészt megőrizze országának a hatalmak által biztosított neutralitását, másrészt nemzetközi befolyását is latba vesse a béke érdekében. Azt, hogy ifju korában orosz udvari körökben növekedett, s hogy még rajongani is tudott egy Metternich, Nesselrode, Talleyrand politikai rendszere iránt, mi sem árulta el benne. Harmincznyéves uralkodása alatt egyszer sem lehetett töle hallani, hogy kiejtette volna száján: «c'est la politique de mon chateau», «ez az én házam politikája», — a hogy azt annyiszor ismételték királyi apósa Lajos Fülöp királyi udvarában és — másutt.

Mert veje lett a francia királynak. 1832-ben aug. 2-án vette nőül ennek leányát, Lujzát, kivel három gyermekét nemzett: II. Lipót, a jelenlegi belga királyt, Fülöpöt, a flandriai grófot, ki — II. Lipótnak figyerméke nem levén — a belga trón örököse, és Saroltát, a szomorú végzetű Miksa mexikói császár szerencsétlen özvegyét.

I. Lipót, midőn 1865. decz. 10-én 75 éves korában (szül. 1790. decz. 16-án Koburgban) elhunyt, őszinte fájdalommal gyászolta meg nepe s vigasztalást csupán abban keresett, hogy méltó utódot nyerend fiában, II. Lipótnak.

A nemzet nem is csalatkozott reményében. Mindjárt a trónbeszéd, melylyel II. Lipót 1865. decz. 15-én a trónt elfoglalt, örökségül hozta rá atyjáról a nép szeretetét. E trónbeszédet akkor minden belga könyv nélkül tanulta meg s még ma sem felejték el. «Belgium épen úgy atyát vesztett, — mondá szilárd csendő hangon az új király, — miként én. Mint egy, életében oly mélyen tisztelt, halálában oly mélyen meggyászolt apa gyermekének, a nemzet választottaival szemben elvállalt első és legfőbb kötelességem, hűségesen követni az elhunyt nagy példáját, az ő tanait és reám hagyott akaratát s nem feledni el soha, minő kötelességeket ró reám e nagybecsű örökség. Én — folytatá, — Belgiumnak királyt ígérék, ki maga is testtel-lelékkel belga s kinek egész élete Belgiumé.»

A király e szavainál lelkes, viharos éljenzés tört ki az országrendek kebeléből, s a lelkesedés még fokozódott, mikor érzéstől reszkető meleg hangon személyes érzelmeinek adott kifejezést, s áttérve Belgium szabad alkotmányára, biztosítá a rendeket, hogy «valamint atyám, úgy én is — Belgium első királyi, ki Belgiumban született, — szerettem az intézményeket, melyek biztosítják a rendet és szabadságot, a trón legbiztosabb alapját,» — s lelkes, önértékes szavakban utalt rá, hogy «a szabadság nagy műve, melyhez a kongresszus megvetette az alapot, még inkább fejlődni fog s Belgium meg fogja övni függetlenségét.»

Király még alig beszélt így nemzetéhez valaha, nem esoda, ha alattvalói szívébe mélyen bevéődött minden szava. S hogy nem üres szó volt, a mit e nagy jelentőségű pillanatban mondott a király: arról bizonyoságot tesz azóta lefolyt tizenöt évi áldásos uralkodása.

II. Lipót 1835. april 9-én született Brüsszelben. Mint alhadnagy lépett 1846-ban a belga hadseregbe, hol altábornagyságot vett, 1853. aug. 22-én kelt össze Nádra Henriettával, ki, mint boldog emlékeztető nőurunknak, József főhercegnek Budán született gyermeke, mindig kegyelettel gondolt arra, hogy a magyar haza szülötte, nyelvét anyanyelvének tekinté s fivérével József főherceggel mindig magyarul levelez, szépirodalmunkat folyton figyelemmel kíséri s szeretetének szülőföldre iránt minden alkalommal örömet adja tanujleit, s bizonyára jól esik anyai szívének, hogy most gyermekei által még több gyöngéd kötelekkel leendő fűzve szülőhőhöz. A «Vasárnapi Ujság» ismételve megemlékezett a királyi nőről: tüzetesebben azon alkalommal, midőn 1876-ban József főherceget meglátogatta s huzamosb időt töltött Magyarországon, és legújabbani ifjabbleánya, Stefánia hercegnőnek Rudolf trónörököslel vége ment eljegyzése alkalmából.

Lipót mint trónörökös a szenátus tagja volt, s élénk érdeklődéssel vett részt annak tárgyalásaiban s már akkor kiváló gondjának tekinté országga anyagi emelését, kereskedelmi összeköttetésekéig tágitását, az ipari tevékenység fokozását, a tudományok és művészetek fejlesztését. Tulajdonképi politikával nem foglalkozott trónralépte előtt, s ekkor, mint kötelező alkotmányos uralkodó vette kezébe a fejedelmi jogart, kinek nem volt szüksége eltanulni az alkotmányos érületet, mert már vele született s benne növekedett. Atyja emléke mindig vezérlő példaként állt előtte, s megmondolta, hogy atyjának mennyi megszokott, belenevelt előítéletből kellett kivetkőznie előbb, míg valódi alkotmányos uralkodóvá válhatott s mennyivel könnyebb az ő földadata, ki már ily szellemben, a szabadságért ontott vérről áztatott földön, az önkormányzat számára rég előkészített talajon, lelkesítő történeti emlékek behatása alatt nevelkedett föl.

S ama nagy elvek, melyek a belga alkotmány törvénykönyvének legbecsebb kincseit alkotják, valóban megtestesülést is nyertek II. Lipótnak. Jellemének fővonásai, a mérséklet és engesztelés sajátosságosan párosulnak a rendíthetetlen, szilárd akarattal. Ennek köszönheti nagy sikereit. Mert tévedés azt hinni, hogy az a valódi alkotmányos fejedelem mintaképe, a kinek magának akarata nincs is. Akaraterő és hajlékonyság egyenlő mértékben szükséges ahhoz, hogy az uralkodó az egymással küzködő pártok tusái közt is sértetlen megőrizze egy tekintélyét, mint népe bizalmát önmaga iránt, hogy megakadályozza a pártok tulkapasait s jogot és szabadságot egyenlőkép biztosítson mindenkinek. II. Lipót kiváló tapintattal tudja megoldani e földadatot s a liberális párt úgy, mint az ultramontán elismeri igazságos, elvek szerint haladó voltát. Érti azt a nehézséget, hogy se zsarnok ne legyen, se bábkirály. Soha esze ágába nem jut oly követelményeknek engedni, melyek az alkotmány szellemébe ütközhetnének, még kevésbbé jut eszébe a korona jogait a népsouverainitás rovására tágitani. Ez a forrása annak a rendkívüli szeretetnek, melylyel iránta a nép, annak egymás ellen nagy elkeseredéssel küzdő minden pártja és felekezete különbség

nélkül viseltetik, s annak a szép összhangnak, melyben a király nemzetével él s melyet a még most is tartó nagy nemzeti ünnep bizonyára még emelni fog.

— 78.

Petőfi egy kiadatlan költeménye.

Majláth Bélától, a nemzeti muzeum érdemes könyvtárnokától, vesszük a következő levelet:

Tisztelt Barátom!

Becsés lapoddal örökségként vetted át megboldogult Pákh Albertől azon kegyeletet is, mely mindnyájunkat nagy költőnk Petőfi Sándorhoz és emlékéhez köt. Eme kegyeletnek — mit a «Vasárnapi Ujság» oly hűségesen ápol — sok oly becsés adatot köszönünk immár, mely kegyelet nélkül ez adatok talán végképen is elveszve, homály fedné most is, mi lyrai költészetünk e nagy szellemének kivált utolsó éveire, s lantja hurjainak azon rezgéseire vonatkozik, melyeket mint utóhangokat hallhatunk most, midőn azt hittük, hogy kobzának minden dalát érzi, ismeri már nemzete.

Pedig nem úgy van!

E kegyelet bátorított föl engem arra, hogy jelen soraimmal fölkeresselek, s a következőkről értesítve, egy homokszemmel én is hozzájáruljak azon adatok bővítéséhez, melyek bármily csekélyek legyenek is, de ha Petőfi Sándorra vonatkoznak, becsés lapod hasábjait azok elől el nem záród, mert tudod, hogy olvasóközönséged érdekel fogadja a mozzanatot, mely költészetünk ez ihlet apostolának lelkebelélni enged.

Néhány hét előtt Petőfi István hagyatékából, testvérenek Sándornak kéziratai örökség gyanánt a magyar nemzeti muzeum könyvtárára szállottak.

E kéziratosokat, leltár szerint, számonkért átvéve, azok a könyvtár Széchenyi-teremében elhelyeztetek. Az átvétel után néhány napra a «Petőfi-társaság» küldöttsége: Jókai Mór, Lauka Gusztáv és György Aladár urak a kéziratosokat egyenként megtekintvén, a költemények között olyanokat nem találtak, melyek már közölve ne lettek volna.

En ez iratokat a «Magyar Könyvszemle» számára feldolgozandó, újra átnéztem; s a tartályul szolgáló borszekrény alá helyezett gyapotréteget fölemelvén, az alatt találtam egy szinehagyott, vörös barna vászonnal bevont, nagy nyolezadréte alaku elrongyolt könyvtáblát, melyben néhány széttépett, részint önnal, részint tentával beirt papírdarabon kívül, még egy huszonhat centiméter hosszú, 21 centiméter széles negyedét iv lap volt, mely számozva nem levén, jegyzékbe sem foglaltatott, s valószínű, hogy az az átadó figyelmét is elkerülé. Ezen a lapon Petőfi Sándornak sajátkezűleg, önnal írt, hét versszakból, huszonnyolc sorból álló költeménye van, melynek hetedik sorában e szó: «maradnom» «maradni»-ra van javítva s a huszonharmadik sorban «legyen» szó után egy betű kitörölve.

A költeménynek czíme nincsen. Átkutattam Petőfi költeményeinek mindenik kiadását, de az itt, alább közlendőt sehol sem találhatám, mi föltételezni enged.

Ime a költemény:

Egész világ a harcmezőn,
Csak én nem vagyok ottan,
Ki harci vágyat annyiszor
Éreztem és daloltam.

S a vágy, a láng még most is ég,
Még most se halt ki bennem,
Rohannék és maradni kell,
És nem lehet elmennem.

A szegény és a fájdalom
Kettős könyvéje áztat,
Szívemre szállt a fájdalom,
Nem, nem, a gyálatat.

Oh gyermekem, oh gyermekem,
Még meg se vagy születve
S szívemre már is kint hozál
S gyálatat fejemre!

Ha megleszesz, ha élni fogsz,
Ugy fogsz-e majdan élni,
Hogy nevünkéről elvész e szenny,
Mely most miattad éri?

De az soká lesz, addig én,
Leszállottam a sirba...
Fejfémmre ne legyen az
Sötét betűkkel írva!

Jöjjön csak a tavasz! a fák
Zöldülni fognak akkor,
Az én búmnak fája is
Kiszökdül a tavaszkor!

Kik szerencsések voltak közelében élni, kiket Petőfi Sándor barátainak nevezett, talán tudni fogják ezen költemény keletkezésének indokát is; mert e hang bensősége, annak megkapó melege valóság-gal átértett feljajdulása szívének.

En, ki életemben egyszer láttam őt, hozzá nem szólhatok.

Kelt Budapesten 1880. július 23-án.

Tisztelt barátod

Majláth Béla.

JOBB KEZEM.

ELBESZÉLÉS.

IRTA BAKSAY SÁNDOR.

(Folytatás.)

György bácsi eltűnt a tolongó sokaság között, mely már akkor áhitattal hallgatta Dán Albert öcsém vezérékét a szabadságról, testvériségről, egyenlőségről, népjogokról és vérélnküli átalakulásról, melyeknek nevében remélni fogja, hogy egy igaz magyar hazafia sem fog vonakodni szent hona iránti kötelességeit teljesíteni, mielyt a bizottság készen lesz a miniszteri rendelethez vonatkozó ünnepi beszédje tervjavaslattal. *Éljen a haza!*

Hogyne élne, de nem a te beszédeből szép öcsém.

Mig ő beszélt, nekem volt egy kis időm a környezettel ismerkedni. Szétnéztem, vizsgálódtam. Az emelvenyt, melyről Albert szónokolt, félkörben a kassai banda vette körül vörös huszáregyenruhában; kissé távolabb a dom északi portáléjának egyik oszlopánál pedig Kleofás áll-dogált, egy félkegelmű cigány, egy barbakóra kötözött rongyos kék zsebkendőt zászló gyanánt lobogtatva.

Kleofás jó lesz nekem hadsegédnek, gondolám, s előre furakodtam, hogy az emelvényre lépjek, melyről Albert öcsém épen most szállott alá, fogadni a helyeslést atyja elégtelen ragyogó szeméből.

Az emelvényen állva bevezetésül megemlítetttem a vörös tollast.

«Hogy mutogtja!» elmeskedék László bácsi. «Hát még ha kalapja is vörös volna!»

A népek tetszett a megjegyzés, mert röhgött neki.

«Tetszenék ez a polgártársnak?» kérdém László bácsi felé fordulva, «hát teljék kedve!»

«Cseréljünk Náci!» szólta a mögöttem álló primáshoz, s vörös sikkáját kikapva fejből, fejemre csaptam.

«Jó lesz-e így polgártársak?»

A tömeg éljenzéssel felelt.

«Hát már most beszélhetek?»

«Halljuk, halljuk!» válaszolt a tömeg.

«Polgártársak, testvérek! Ha a miniszternek van szüksége katonára, akkor az én neze-

* Petőfi e költeményét alkalmasint 1848. augusztus végén vagy szeptember elején írhatta, mikor még nem állott be honvédek, a méltó némelek vádolgatták is, mint e verse is bizonyítja:

Hallod-e szív, szívem! hallod-e beszédet?
Gyávaság vádjával kit illelnek? Téged!
Te réád merik azt mondani, hogy: gyáva,
Te réád, hogy nem mersz menni a csatába.

Hogy Petőfi miért késett beállni honvédeknek, annak oka az volt, mert várandós nejét nem hagyhatta magára minden támasz nélkül, sem ennek szülőihez, a kikkel eleitől fogva meghasonlóban élt, nem akarta vinni. Végre mégis az utóbbira határozta magát, s nejét Erdőre vitte, ki aztán neuskára szülőivel együtt Debreczenbe menekült, maga pedig beállott honvédeknek.

Szerk.

tem is az, hogy várjuk be, míg a hatóság megalkotja az ünnepi beszéd módjait, s mérjük ki a miniszter ur katonáit fonttal, röffel vagy vékával, a menyiránk esik, mi pedig hivalkodjunk tovább a vérelnküli átalakulás örömárjában dözsölve. De ha a katona nem a miniszternek kell, hanem a hazának: van e akkor szükségünk rendelethez, bizottsági tervezéshez, javaslatokra, kitanításra, hogy megmozduljunk? Szabad-e akkor tanakodni, hányat adjunk, hogyan adjunk, mikor adjunk? Nem kiált-e reánk ennek a szentegyháznak diósóságos vezetői alól legnagyobb királyunk szelleme? Honnét özönlik ki a haza elleneséget visszaszópró áríz, ha Kassából nem? Ki fog őrt állani e szentek szente körül, hogy kevély ellenség ne tartson benne Te Deumot, ha Abauj népe nem? Nem jadjulnak-e föl ennek az utczának kövei e paloták ellen: ti czímeres kapuk! megskiteltetek-e, hogy Boes-kay és Tökölly ujjazengő szavát nem értitek meg? A kelő nap sugárai a rozgonyi sík harmatjában megürödvé lövellnek ránt: Kassa népe! megvakultál-e, hogy Csák Máté nyomait nem látod a harmatos fűvön? A Hernád azt sugogja: Abauj népe! megbénnultál-e, hogy nem tudod az utat a Mohi pusztáig? jer karjaimra, majd én leviszlek odaig; ott majd megmondják a hantok, merre menj tovább! ott majd meghalod rémült hazád szavát: Elő, elő kétszáz ezer fiam . . . !

«Itt vagyunk, itt vagyunk! mind a kétszáz-ezeren itt vagyunk!» harsogtak a palotasorok.

«Igen! itt vagyunk mindnyájan e zászló alatt. Esküszöm, hogy e zászló után megyek, ha kell a rozgonyi síkra, ha kell a Mohi pusztára, ha kell Koronczóig . . . »

«Esküszünk!» rivált újra a tömerek sokaság.

«Esküszöm, — folytattam magasra emelve az imént szerzett vörös sikkát, — hogy ezt a sikkát csak a véggyőzelem vagy a halál angyala előtt fogom levenni . . . »

«Esküszünk!» harsan fel ismét, miközben egy kis dulakodás támadt; a körülöttem állók megrohanták a cigánybandát.

Arday mint egy oroszlan szökött a kontrásra, Pártos a brügósra vetette magát a sikkáért; a czimbalmos fejét egy jogász fiu tépászta meg.

Egy pillanat alatt tizenkét vörös sikkás csapat a tenyerembe.

«Éljenek a vörös sikkások!»

«Még egy szavam — mondám. — Mindnyájan nem hagyhatjuk el Abauj, itthon is kell valaki a hazát védeni. E zászló alá csak azok jöjjenek, a kik föltették magukban, hogy győztesen vagy sehogysem térnek vissza. A beteges fiatalok, vagy a kiket családi érdek maraszt, a kiknek özvegy édesanyjuk, vagy szép szeretőjük van: azok maradjanak itthon, és az ünnepi beszéd szabályzat szerint esküdjenek ama zászló alá, melyet Kleofás polgártárs lobogtat, megvédelmezni Csóri diós emléket Nagyidában!»

Ezzel sikerült megmenekülnöm a bizonyos és keserves kitüntetésről. Helyettem Kleofás kapták föl a tiz körméről, s mig a nyavalyást ujjongva hurezolták, én leléptem az emelvényről, s a bandának parancsoltam.

«Előre.»

A banda rázendítette a Rákóczit és megindult az északi kapu felé.

Vezette a tizenhárom vörössikkást.

Utközben beizentem Schönhöz. Két óra mulva készen legyen ezer darab vörös sikká, különben elviszszük katonának.

A merre mentünk kiállítás járt előttünk, némaság maradt utánunk. Üres lett az akadémia, megfogyott a szeminárium, még a kolostorok is.

I. LIPÓT, A BELGA DYNASZTIA ALAPÍTÓJA.

A felső kapunál voltunk százan.

Visszajövet betértünk a Forgács-utczába, onnan kiértünk az alsó térre, hogy a Csermely kiszorult miattunk medréről.

Ott már egy halom vörös sipkával várt bennünket a Schön segédje. Csak kétszázat bírt még elkészíteni.

Egyenként olvasta át a 199-ig.

«Még egy!»

«Ez pedig a magamé lesz!» szölt, felcsapva a kétszázadikat.

S ekkor voltunk kétszázán.

Egy hét alatt végimentünk Abaujon.

Mikor Abaujából kiléptünk, voltunk ezerkétszázán.

Kiket Patak és Eperjes magából kiöntött, — a kik Kézmárkról és Miskolcraól a szülei hához haza szedtek diákok, fiatal papok, tanítók, káplánok.

Fehér kezüek és fehér arczuak, a kik tegnap még kezyüt és kihajtott inggallert viseltek mind.

Mi voltunk a vörös sipkások.

A kilenczedik zászlóalj.

IV.

Tíz hónap alatt végiggázoltunk Magyarországon havat és sarat és vért, a magunkét és a másét. Ezt minden ember tudja.

Hová lett az ezerkétszáz: ki tudná azt megmondani? Egy része elhullott a szolnoki hídtól

a negyedi hidig, más része más zászlóaljakra lépett át tisztnek; a háboru közepe felé már alig ismertük egymást. Csak a vörös sipka bizonyította, hogy a zászlóalj ugyanaz a ki volt, ha emberei mások is.

De az első tizenháromból állandóan megmaradt benne három ember; Pártos alezredes, Arday százados, és egy harmadik százados, a kit Dán Barnabásné asszony fenn Abaujban az ország legszebb katonájának tartott (az anyától nem kell mindent szó szerint venni), mire Dán Barnabás ur azt jegyezte meg, hogy ha nem legszebb is, de valószínűleg a legvittebb,

A LAEKENI KASTÉLY ÉS PARK.

«La Belgique Illustrée» című díszmájból.

vagy legalább egy a legvittebbek közül; a ki felviszi generálisságig, és akkor báróságot kap. Az már bizonyos; csak azzal nem volt még tisztában, hogy kitől?

Kétségkívül többen is lehetnek ilyen véleményben azon alkonyatkor, mikor a szolnoki ütközet után egy hét múlva seregünk — kissé korán — kiért a dunai alföldre, zászlóaljunk a sereg szélső balszárnyát a horvátokat Tatárszállásából kiverte, s a horvátok kivonulása után a zászlóalj élén a Dán Barnabás ur legvittebb katonája a városba bevonult.

Ez bizony nem volt olyan fényes sereg, mint az, a melynek helyébe költözött, sem olyan pihent: de azért egy sem maradt el közülök

a nevét, mikor ugyanis elfelednek? Nem elég ha az erkölcsünkről neveznek el: «az a magas, az a szöke, az a barna, az a gyerek, az a medve...»? Mi sem járunk utána ki lánya, ki mátkája, kisasszony-e, paraszt-e? Elég, ha szép, bájos, mosolygó, jó tánczos.

Elekünk is régóta járja már egy leeresztett haju hajadonnal. Persze csárdást, mert a keringők polgártársi bűnök és vérbíroság elé tartoznak. Van kelete a «hogy volt»-nak.

Mikor a másik csárdás kezdődik, Elekünk körüljárja a termet, és úgy találja, hogy a lányokat már mind elkapkodták, s ő lámpással keresve sem talál többet annál az egyetlenél, a ki az egyik szegletben hatodlány magával be-

szelget. A mi jut! gondolja magában s újra viszi az elébbit.

Mikor ezt is leprózták, s a számtalan újrázás után vége szakad a frissnek (engedelmet kérek: az „üde”-nek), Elek karját nyújtja a hölgynek és sétára viszi.

«A tatárszállási hölgyek úgy látszik nem kíváncsiak.»

«Nem ösmer bennünket százados ur.»

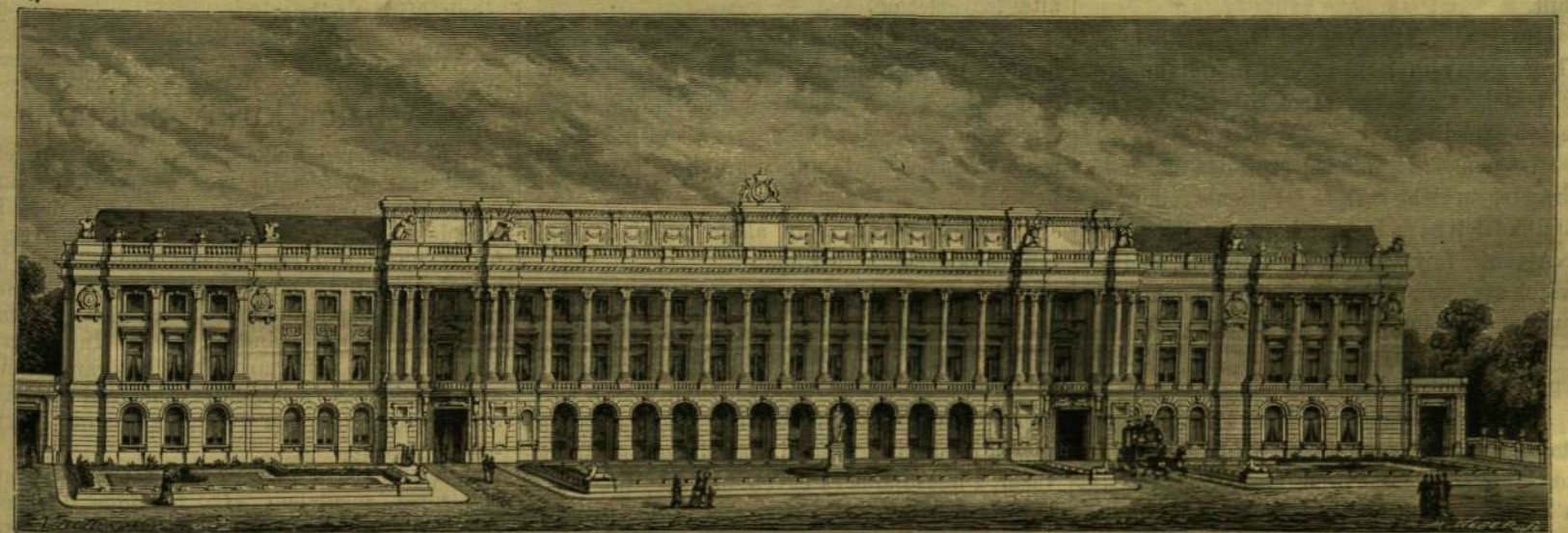
«De nem mindenre kíváncsiak.»

«Az nem is volna szép tölök.»

«De legalább a tánczosaikra.»

«Bizonyos benne kegyed?»

«Föltétlenül. Kegyed még tánczosait sem ösmeri.»

A KIRÁLYI PALOTA BRÜSSZELBEN.

«La Belgique Illustrée» című díszmájból.

arról a fényes táncvizgalomról, melyet a tisztikar tiszteletere a kaszinó saját termeiben rendezett.

No a termek ugyan nem voltak termek, fényesnek sem voltak fényesek; transparensok, szökökutak, tükrök, csillárok nem ragyogtak ott: de ragyogott a sok szép szem, melynek tüzeben a fáradt bajnokok szíve új ütközetre edződött.

A bemutatások is kimentek a horvátokkal együtt a divatból. Hát hiszen látja minden leányzó — a ki nem vak — hogy kik és mik vagyunk. Aztán mi haszna mondaná az ember

«Az a lovag büne volna, ha úgy volna, de nem úgy van. Én már ismerem mindnyájukat, s ha szépen kérnek, vizsgát is teszek ismere-teimből.»

«Tehát szépen kérem...»

«Az a szöke vékony ur ott Pártos alezredes...»

«És az a dáma, a kinek este óta mesél...?»

«Szigonyi kisasszonynak hívják. Az a kis nyughatatlan százados ott Arday gróf...»

«És a kinek mindig a szemét keresi?»

«Fővenyesi kontesz; úgy látszik megtalálták egymást. — Vádol-e még valaki bennünket közönnyel?»

«Mindjárt, mindjárt, csak folytassa kegyed.»
 «Kit nevezek még meg?»
 «Például az a bozontos ur, a ki e tömérdek nép között nem talál több tánczosnét magának egynél, s ki a helyett, hogy pihenni vinné áldozatát, folyvást kérdéseivel fásztja?»
 «Valószínűleg Dán Elek százados érti ön.»
 «Megalázom magamat kegyed kitűnő emberismerete előtt. Még szerényen csak egyetlen adatot kérek. Egy hölgyet láttam itt, kinek nevét szeretném tudni...»
 «Alacsony, — magas?»
 «Mint a pálma.»
 «Haja kontyba fűzve, vagy parasztosan?»
 «Mit, parasztosan? Tündér Honáé sincs szebben fonva!»
 «Szeme?»
 «Kék. Olyan tisztavízű, mint a gyémánt.»
 «Homloka?»
 «No a homloka magaskás; jó, hogy a pártá elföd belőle valamieskét.»
 «Areza?»
 «Két kerek gödröske őrzi, mely mind a kettő igen mély lehet, mivel a szem beleszédül, ha rátéved.»
 «Keze?»
 «Oh a keze! azt akkor tudhatnám, ha kezembe feledné, de azt ne merje tenni, mert sohasem szabadul ki.»
 «Szája?»
 «Fáradhatatlan a kérdegetésben, tettető a tudatlanságban, tudós a vallatásban, és csufoló a katonákkal szemben.»
 «En ilyen leányzót nem ismerek Tatárszállásán; bizonyosan vidékről rándult be!»
 «Dehogy nem; még eddig folyvást egy bozontos ur fásztotta, a ki ugylátszik monomániában szenved, s azt hiszi az egész teremben vagy az egész világon nincs több leány annál az egynél.»
 «A leírás ugyan nem talál, de valószínűleg Dán Eszterre céloz, a Dán György leányára, a ki ötödiki unokahuga volna annak a monomániában szenvedő urnak — ha igaz,» felelt a leány mosolylyal, miközben szemei megszázszorozták sugaraikat, hogy Elek ur majd beleszédült.
 «Hogyan? Tehát kegyed Dán Eszti, az én György bátyám leánya? Azt mondtam, szerény leszek, s ime egyszerre követelő lettem. Vezessen szüleihez!»
 «Azt nem érdemli meg százados ur, a ki Tatárszállásán elébb kereste föl ellenségeit, mint barátait,» felelt az én hugom, karomba öltve karját. «Atyám, folytatta, «a pusztán van, mert a horvátok arra vontak, s kárt tehetnének neki, de anyám várja önt, mert már ismeri.»
 Valóban a nagyszony már távolból mosolygott a közeledő katonára.
 Ettől fogva állandóan Esztiék körül maradtam. Néha kiléptünk egy rövid lassura, de mikor a frissek forgószela tombolni kezdett, újra körükbe tértem, s felelgettem Györgyné néném kérdéseire. Úgy vettem észre, György bácsi a valónál sokkal kedvezőbb színben festette atyám helyzetét, — a mi jól esett, mert jó szívre mutatott. Én nem titkoltam a valót, mi a némit egy csöppet sem lepte meg, s értesítseimre kegyes egyszerűséggel azt válaszolta:
 «Gazdag az Isten, édes öcsém uram.»
 Társalgásunk mindegyre bizalmasabbá vált, mikor az én Arday pajtásom bősziúten rám rohant.
 «Négyest, négyest!»
 «Négyest, négyest!» hát kontrás vagyok-e én a kassai bandában, hogy így rám rohansz? Nekem már van párom. Úgy-e Eszti kegyed hugom?»
 «Áldásom e párra!» felelt Arday meghajtván

magát az én párom előtt, azután tovább ment toborzani.
 Colonneba álltunk. Mindössze tizenkét pár vállalkozott.
 Az első kézfördülő alatt azt mondtam Esztiének: «Esztikém! ha most egyszerre vége lenne a háborúnak, aztán kihirdetnék, hogy foglyait mindkét fél megtarthatja... szabadkőz-nál-e a végzés ellen?»
 «Én nem vagyok fogoly, százados ur!»
 «De most fogoly vagy, mert kezemben a kezed.»
 «Megpróbálnám kiszabadítani.»
 «És ha nem sikerülne?»
 «Eljövök e kézért, mely kezemben van...»
 Kiszabadítva kezét középre lejtett, a mint a törvény kívánta.
 A quadrille hat szakasza hat ütközet. Hat ütközettel akkoriban a Tiszától a Vágig lépett az ember. Az első csatározás kedvezően ütött ki: nem volnék katona, ha a jó előjelt fel nem használnám.
 «Mikép viselnéd?» kérdém, mikor visszavert, «csüggedten vagy dacezal, sirva vagy nevetve?»
 Rám ragyogtatta szemeit. «Találja ki Elek bácsi!»
 Kinn a hajnal harangozták, mikor a hatodik szakasz kezdődött, s vele együtt az élénkség is növekedett. A párok korábban halk sutogása, szemérmes szembeszéde kedélyes csevegése, néhol vitává tendült. Minden arra mutatott, hogy a hadi műveletek már rég túl járnak Isaszegen. Legalább ezt kelle következtetnem abból, a mit Fővényesi kontesz mondott Ardaynak.
 «A katona úgy szép, ha az ütközetben bator, és szemérmes a — quadrille-ban.»
 Micsoda ez, ha nem szemrehányás, a melyben a jogaival visszaelő győztest leczkézi a győzött?
 Azt is láttam, mikor Szigonyi kisasszony a legyezőjével lovagvá ütötte az én alezredesemet, miből titkos harc fejlődött ki közöttük, mely a kisasszony lefegyverzetésével végződött, kinek azontul engedni kelle magát a győző által legyeztetnie.
 Ez még mind a nemzetközi törvények alapján történt. Az azonban már valóságos visszacsésés volt a barbarizmusból, a mi csókot a város főjegyzője osztogatott az én vis-á-vm-nak azért a kis virágoskorért, míg végre hatalmába ejthette.
 Hjah! gyorsan ment akkor minden. Nem értünk rá évekig udvarolni.
 A hatodik szakaszban a rendezői szerepet rendszeren a sátn szokta kezére venni vidéken. Órák hosszáig egyik bohóságból a másikba viszi a veszendő lelkeket. Az egyes lánc után a kettős, azután a kötött, a kötetlen lánc, azután a cserék különböző válfajai, a vadászat, a lilla, a vásár, a bucsujárás és egyéb hajszák, igazi sátni lelemények.
 A korszok követte az Ardayba bujt sátni parancsait életre halálra, minden ostobaságra, de mikor végre bucsujárást vezényelt, — a mi abban áll, hogy az egész korszok lánczot alkotva megy a sátn után, bejárja a földszintet, a tornácot, a szobákat, hol az elesetelt vagy a szökevények rejtőzködnek, megrémiti a borzókat, meglepi a politizáló klubokat, körül-tánczolja a tarokkasztalokat: ezt már megsokalták a mamák. Dejszen! az ő leányakkal bizony ne búzorogjon az a sok katona, lépcsőn alá, lépcsőn föl. Elkaptokták őket feluton. A fiatal dámák engedelmeskedtek látható duzzogással. «Hát mi van abban?» «Akármí van!»
 A bucsujárásból csak négy pár tért vissza egészben. Arday, Pártos, a bárbar főjegyző és én.

Mikor a terembe visszajutottunk Arday kiáltott:
 «Colonne! Simple chaine!»
 Jobbunkat nyújtottuk hölgyeinknek, de mielőtt a balt tovább adhattuk volna, újra kiáltott: «Állj!»
 Megálltunk, s jobbunk hölgyünk jobbában maradt.
 «Urak, ostromra! mondjátok utánam, ha tetszik: Én»
 «Én» mondtuk mindhárom.
 «A háboru befejeztével...»
 «A háboru befejeztével...»
 «Eljövök e kézért, mely kezemben van...»
 «Eljövök e kézért, mely kezemben van...»
 «S fölajánlom érte jobbomat...»
 «Fölajánlom érte jobbomat.»
 Hölgyeink nem látszottak érte nehezteni — sem szégyenkezni. Mikor valaki két óra óta járja a hatodik szakaszt, nem igen keresi a különbséget a való és a képzel között. Tán azt hitték, ez is a szakaszhoz tartozik.
 De az őrdámok kiment a szeméből az álom. Rohantak hozzánk s foglyainkat kiragadták kezeink közül. A főjegyző — ha jól láttam — egy hátbaitást is kapott.
 Főlöles volt az egész jalkiáltás.
 Alig mondtuk ki az utolsó szót, egy segédtszót lépett be, a ki valamit sugott az alezredesnek. Nyomban rá megharsant a riadó, a közönség túlut az ajtókhöz. Mindenkinek magára volt gondja, senkire másra. Egy percznyi időm volt: ez a percz legyen enyim; örök enyim. Főleltem jobbomat, s a leánya feje önkényt vállamra hajlott.
 «Esztikém, ez nem volt játék: elhozzam-e ezt a kezét?»
 «El Elek!» mondá főlelve fejét s nyugodtan nézve szemembe.
 «Ódaadod ezt érte?» s megcsókoltam jobbát.
 «Neked adtam Elek! oltalmazzon az Isten. Mikor látunk?»
 «Mikor? Ha győzünk. Most visszavonulunk Czibakig.»
 Ez volt a háztűznézésem. Igaza volt az apjának. Mint a pálma.
 (Folyt. köv.)

A belga király palotái.

Az ünneplő belga főváros kiváló épületei közül nem egy ragadja meg az utazó figyelmét ősrégi csúcsíves építési modora vagy nagy kiterjedése által. Világhírű városháza, az üveggel fedett nagyszerű Sz. Hubert áru-csarnok, az arembergi palota, híres gyűjteményével, és számos más középület előtt az év minden szakában ott lehet néhány kíváncsi idegent látni. Maga a királyi palota nem tartozik az elsőrangú nevezetességek közé és sok ember megfordult Brüsszelben úgy, hogy pár év múlva e palota alakját már elfeledte.
 A királyi palota mellékelte képt *Van Bemmel* most megjelent «La Belgique illustrée» című diszművéből (Brüsszel, Brylant Christophe és társa) veszszük át. E kép Balat tervrajza szerint készült, kinek terve még nem valósult meg egészen. Ő a régi palotát, melyet a mult század közepén építettek, egészen meg akarta hagyni s annak két szárnyát oszlopos középépülettel összekötve, valódi királyi metősség jelleget igyekezett neki adni, és pedig úgy, hogy az építészeti összhang is megmaradjon.
 A belga «királyság»-nak még nem is volt elegendő ideje illő palota építésére. Hiszen a királyság még csak most üli felszázados jubileumát s a trónon csak a második fejedelem ül, míg előtök a különösen a mult században, midőn a királyi paloták építésének virágzása kora volt, Belgium területe a Habsburg-ház kormányzó alatt állott s maga Brüsszel mai lakosságának alig birt egy ötödöröszevel.
 A jelenlegi palotának különben van egy nagy előnye, mely más épületekkel (pl. a berlini

királyi palotával) szemben tekintélyes alakot ad neki s ez fekvése. Brüsszel egyrésze tudvalevőleg magas dombon épült, úgy hogy a város felső részén lépcsőzetek vezetnek fel s le, s a felső arisztokratikus részt nagyban emeli a 14 holdnyi területű Mária Terézia-fele park a városban. E park egyik részén van a komoly és nyugodt modorban épült palota, előtte egy kis tér, Bouillon Gottfriednak, az első kereszties háboru vezérének híres lovagszobrával, mely szobrászati szempontból Brüsszelnek legkiválóbb műremeke. Még egy más nevezetessége is volt e térnek, egy 1830-ban ültetett szabadságra, mely azonban a későbbi építkezéseknek áldozatul esett. A nagyszerű törvényeségi palota, melynek építése 18 millió frankba került s más a felső városrészben levő elegans paloták látása után a jelenlegi királyi palota ugyan kissé szerénynek tűnik föl, noha különben méltóságos és elég nagy épület. Becsét jelentékenyen emeli benső berendezése, mely valóban bámulatra méltó. A nagy műzissel bíró I. Lipót király nagy gondot és költséget fordított a termék fölszerelésére. Brüsszel s általában egész Belgium gazdag művészeti gyűjteményei között is kiváló helyet foglalnak e palota képei s különösen a régi németalföldi mesterek néhány rendkívüli becses darabja. Igen sok szép s rendkívüli értékes régi németalföldi és spanyol gobelinek, brüsszeli csipkék s a műipar más kiváló termékei láthatók itten.
 Maga a királyi pár nagy előszeretettel tartózkodik nyári kastélyában *Laeken* mellett, mely a fővárostól egy órányi távolságra fekszik s melyhez a királyi palotától gyönyörű fasor vezet. E kastélyt a szász-tescheni herceg, mint a Habsburgok németalföldi helytartója 1782—4-ig építtette Laeken város mellett egy kis dombon, melyet már akkor «Beaumont»-nak (szép hegy) neveztek el. Mondják, hogy a tervet maga a herceg készítette, kivitele Montoyer építésre volt bízva. Keleti homlokzata a völgy felé néz, előtte szabad tér, két oldalt sűrű természetes erdő, a mint ezt képünk is mutatja. A hátsó homlokzat és udvar nem mutat nevezetes részeket, míg a másik oldalról szép és messze-terjedő kilátás nyílik a csatornára, az antwerpeni vasut egyik állomására, Evere, Shaerberk s más községekre. Legszebb e palota körül mindenestre maga a park, melyben gondosan ápolat smaragd zöld gyepek között gyönyörű virággyűjtemények s itt-ott szép fasorok és mesterséges barlangok váltakoznak. A virágok kiváló gondot fordítanak, mint ez a Hollandiával oly sok ideig egyesült Belgiumban természetesnek is látszik. Üvegházai, melyek egyikében Rudolf trónörökös eljegyzése történt Stefánia hercegnővel, s melyet annak idején be is mutattunk olvasóinknak, világhírűek a különösen pálmák, kaméliák, aloék, a különböző kosborfajok s tropikus növények nagy gondnal és izléssel vannak itt összeállítva. A kissé barokk izléssel épített palota hiányait is szépen fedezi e virágbőség, melyben gyönyörködni soha sem fáradsal a szem s mely a park szép virággyűjteményében is méltó folytatást nyeri.
 A laekeni kastély rövid fönnállása óta is több nevezetes esemény színhelye volt. Nevezetesebbek ezek között, hogy I. Napoleon e palotában írta alá a hadüzenetet Oroszország ellen; 1865-ben itt halt meg Lipót, a belgák első királya, s itt született Stefánia, Magyarország leendő királynéja. A mult években e kastély I. Lipót leányának, Saroltának, Miksa volt mexikói császár szerencsétlen özvegyének volt tartózkodási helye; a kastély két szobája még most is telve van töle eredő aquarell-rajzokkal, melyek részint Miramareban, részint Lacromában tartózkodása idejéből valók. Legújabbban a királyné és Stefánia hercegnő itt tartózkodása teszik különösen érdekessé a kies fekvésű királyi kastélyt.

A GÖZHÁZ.

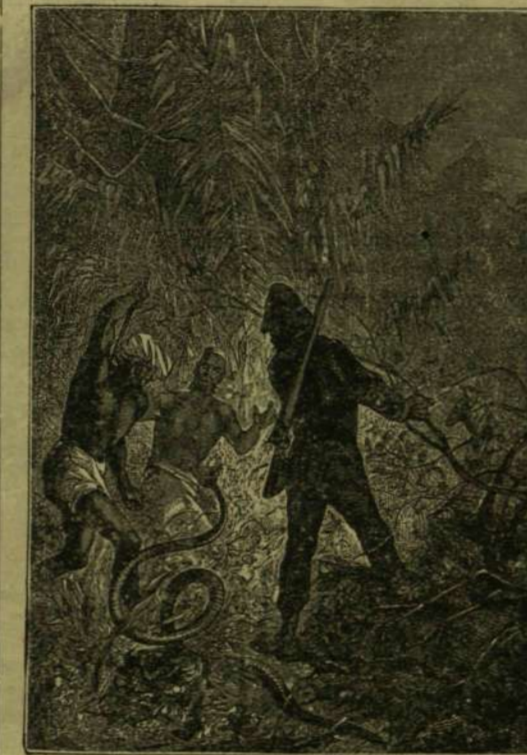
VERNE GYULA REGÉNYE

MÁSODIK FEJEZET.

Van Guitt Mátyás ur.

Másnap, június 26-kán hajnalban, jól ismert hangok zaja ébresztett föl. Hod kapitány, legényével Fox-szal élénk tárgyalásokat folytatott az

ebédelőben. Azonnal fölkeltem s hozzájuk siettem. Banks is azon perczen lépett közelem.
 — Nos, Banks, — mondá a kapitány, — remélem, ezuttal huzamosb ideig maradtunk az állomáson.
 — Biztos lehet benne, kapitány, hogy aczél óriásunk nem egyhamar fog fűtventeni az indulásra.
 — Hallod ezt, Fox?
 — Hallom, kapitány uram.
 — Hitemre mondom, nem megyek el e helyről, míg az ötvenediket le nem terítetem. Azért is hozzá kell látnom.
 — S talán még ma hozzá akar látni, kapitány? kérdezem.
 — Ma még, felelt Hod. Először is szemügyre kell vennünk a vidéket; és pedig az alsó részt, le egész a tarriáni erdő-szigelig; ha csak a tigrisek már innen is ki nem költöztek!
 — Hogy? gondolhat ilyent?
 — Hjah, az én balszerencsém! — Egyéb-iránt majd meglátjuk. — Velünk tart on, Mauclet?
 — Mindenesetre.
 — S ön is, Banks?
 — Hogyne! S remélem Munro ezredes is velünk jó, — mint én: műkedvelői minőségben.
 — Jó, de fegyveres műkedvelők! A tigrisekkel nem lehet tréfálni, pálczával nem lehet sétálni köztük — ez nagyon megalázná őket. — Hallod-e Fox, ezuttal semmi tévesztés! Négy

VASVÍSSZEJÉVEL A KIGYÓ NYAKÁT KETTÉ VÁGTA.

Enfield-puskát készíts az ezredes, Banks, Mauclet s az én számomra, és két robbanó-golyóst magadnak és Guminak. Értetted?
 — Ne féljen uram, a vadaknak nem lesz okuk panasznra.
 Tizenegy óra felé, a reggeli után, mind a hatan, jól fölfegyverkezve, megindultunk a lefelé vivő uton, rezsut a völgynek, otthon hagyva kutyáinkat, melyeknek ily vállalatban nem vehettük volna hasznát.
 Mac Neil őrmester, Storral, Kaluttal és a szakácsesal otthon maradtak a gőzházban, hogy a szükséges munkákat végezzék. Két havi utonlét után a gépek is gondos átvizsgálásra, tisztogatásra s kisebb helyreállításokra volt szüksége, a mi a gépezetnek és fűtőnek elég gondot adott néhány napra.
 Gőzházunk csakaham elűnt szemeink elől s mi az erdő sűrűjébe mélyedtünk. Az ég szürke volt, de nem esett; az észak-keleti szél gyorsan kergette a fellegeteket. A legalkalmasabb idő cserkészésre.
 Kétezer métert, egyenes uton lefelé haladni, huszonöt-harminc percz dolga; de utunk kacskaringós volt, sziklacúcsokkal kellvén kerülgetni mindegyre: s így másfél óra telte belé, mely a tarriáni erdő felső széléig értük, mely öt vagy hat lépésre volt a lugos fölött.
 Vigyázat, mondá Hod kapitány. A tigrisek, oroszlanok, gepárdok és párducok birodalmába léptünk. Vadakat pusztítani kellemes; de el nem pusztíthatni általok nem kevésbé

jó s ép oly vigyázatot igénylő dolog. Azért ne távozzunk el egymástól s legyünk okosak.
 Ily komoly figyelmeztetés a legelszántabb vadász szájából mindenesetre tekintetbevétel érdemelt. Ahhoz is tartottuk magunkat mindnyájan. Puskáink töltve, csappantyuk gondosan megvizsgálva, magunk készen voltunk minden eshetőségre.
 Meg kell jegyezni, hogy nem csak a ragadozó négy lábuauktól, hanem mérges kigyóktól is nagyon kellett őrizkedni, melyek ez erdőségeknek még veszedelmesebb lakói azoknál is. Ezek a bennszülöttekből s házi állataikból még többet pusztítanak el évenként, mint a ragadozók. Vigyázni kelle az embernek hova lép, hova teszi a kezét, figyelni a legkisebb zöreire az ágak közt, főleg épen a kigyók miatt.
 Nemsokára az erdő teljes sűrűjében voltunk már, melynek egyes vágásai vagy vizszakadécai szolgáltak ut gyanánt, különböző irányokban. Ezeken mentünk, inkább földmőről, mint vadász ösztönnel, arra vigyázva, hogy tisztában legyünk haladásunk általános irányával.
 Egyszerre, egy fordulónál, Hod a meglepetés egy fölkiáltásával megállított. Egy pontra mutatott, hol, alig 20 lépésre előttünk, egy kis tisztás szélében, melyet árnyas nagy pandanusok szegélyeztek, egy különös alaku alkotmány hívta ki figyelmünket. Nem volt ház, mert sem kéménye, sem ablaka; nem vadászalék, mert semmi nyílás rajta. Inkább egy hindu sirmak látszott, ez erdő mélyébe elrejtve. Alakja hosszú téglány, összerótt gerendákból alkotva, jó erősen a földre eszerve, s lapos teteje is hasonló gerendákból összeróva az oldal-lapokkal. Mindenkép szilárdul volt egybeállítva, hogy jókora külső erőnek is ellentállhasson. Magassága hat, hossza tizenkét, szélessége öt láb lehetett. Nyílás, mint mondtam, nem látszott rajta sehol, ha csak az a vastag csapató deszka nem rejtett ilyet, mely felénk fordult végén látszott s melynek kerekre szabott felső végével magassáiban állott az alkotmány tetejénél. E tétő, egymásba mesterségesen szőtt-font guzókótelek látszottak, melyeknek valami rendeltetésük lehetett, mert egy erős emeltyűvel voltak összekötöttesben, melynek végéről olyforma különböző függött, mint a gémes kutak emelő-rudjairól.
 — Hát ez mi? kérdém bámulva.
 — Ez, — mondá Banks, — szorosan körülműve az alkotmányt, csapató. Mondjuk egér-fogó, csakokra nagy fajta egereknek.
 — Talán tigris-fogó? kiáltá Hod kapitány.
 — Valószínűleg épen az, felelt Banks. S mivel a csapató deszka be van zárva, hihetőleg fogott is valamit.
 Vigyázva közelítettünk, várva, hogy a csapatóba zárt fogoly vad tombolását fogjuk hallani. De mit sem hallottunk. Az alkotmány gerendái pedig oly hézagatlanul voltak összeillesztve, hogy belsejébe bepillantani sehogys lehetett.
 Hod kapitány, Fox-szal és Gumival (mig mi félre állva puskáinkat felhuzva s lövésre készen tartottuk) az alkotmány elbrészéhez közeledett, a hol a lecsukott csapató deszka állt. Meggyőződtek, hogy e deszka, két oldalt kivésett valóalaku mélyedébe jár s némi erővel föltoható. Hallgatóztak.
 — Semmi nesz. Kétségkívül üres a csapató.
 — Azért vigyázatok, inté Munro ezredes, egy fatörzsre léülve. Én is mellé telepedtem.
 — Rajta, Gumi! mondá Hod kapitány.
 Gumi elérte a parancsszót s gyorsan tetejére szökött, hol a mesterségesen elhelyezett guzókótelek és a velők összefüggő emeltyű segítségével sikerült felrántania a lecsukott csapatót. Mindnyájan talpra ugrottunk, ha netalán mégis egy vad ugranék ki az egérfogóból.
 Semmi. — Nehány perczig várakoztunk mégis, ha talán a vad a ketrecz fenekébe huzta volna meg magát. Hiába.
 Némi idő múlva Hod, előretartott puskájával közeledett a nyílásához, melyen most a világosság is behatolt a ketrecz üregébe.
 — Hó, kiálta, itt valami van. Fészkelődik. Megállj csak! — s csettentett puskájával.
 — Ne lőjjen, az istenért! hangzék ki az üregből, tiszta angol kiejtéssel.
 S a következő perczen egy kis emberke ugrott ki a nyíláson, nagy meglepetésünkre. Kopasz, borotvált képű, szemüveges kis ember volt, vadászruhában és fényes csizmával.

— Kihez van szerencsénk? kérde Banks, a ki legelőször tért magához meglepetéséből.

— Van Guitt Máttyás természetudához, felelé a kis ember, színészes mozdulatokkal, — a Charles Rice londoni — és Hagenbeck hamburgi czégek vadállat-szállítója. — S önök, uraim?

— Munro ezredes és uti társai, felelé Banks. Csakhamar bővebben is megismerkedünk.

Van Guitt Máttyás csakugyan vadállat-szállító volt több híres állatsereglet s állatkert számára; hajdan természetrajz tanára, a rotterdami muzeum őre, de ez állások nem tetszettek neki (vagy talán ott kiadták rajta). Elméleti ismeretét gyakorlatibb téren akarván érvényesíteni, Kelet-Indiát választotta működése színhelyéül.

Hogyan jutott a maga szerkesztette alkotmány belsejébe? kérdésünkre egész készséggel elbeszélte. Tegnap, mondá, keresett szavakkal és még keresettebb mozdulatokkal fűszerezve előadását, — midőn a nap már körfutása felét befejezte, vagyis delect, eszembe jutott szemlét

hátra, mint megköszönni önk szivességét, magának szerencsét kívánni becses ismeretségre, kért s meghíni önöket barátságos kralomba, mely alig két kis mértföldnyire van ide, s hol önök egy becsületes és világlátott ember őszinte vendégszeretetére számíthatnak!

Alig végzé furcsa elbeszélését a csodálatos kis emberke, az erdőből zagyva hangok hallatszottak, s egy feltűzött hindu jelent meg a tisztás szélén.

— Ezek az én embereim, — mondá Van Guitt ur, aztán újat ajakára illesztve, halkabban tévé hozzá: Kérem, egy szót se' kalandomról!

— Uram, — szólt a közeledő hinduk egyike, kinek hideg és értelmes tekintete magára vonta figyelmemet, — tegnap óta keressük önt —

— Ez urakkal voltam, — sietett őt felbeszakítani az állatszallító, — kik szivek lesznek engem a kralban is meglátogatni. De előbb hozzuk rendbe a csapatot.

másik hindu meztelen testére esett, tátott szája fogai a hindu testébe haraptak, s a szerencsétlen ember egyszerre összerogyott s alig egy perc múlva bizonyu görosök közt meghalt.

E rettenetes látványtól elképedve sietünk Mumróhoz, kérdezve, nem sérült-e meg? Megnyugtatótt hogy nem, s a hinduhoz fordulva, ki életét megmentette, így szólt hozzá:

— Köszönöm barátom. A hindu egy kézműdolattal jelentette ki, hogy a mit tett, nem érdemes köszönetre.

— Mi a neved? kérde az ezredes.

— Kalagáni, felelé a hindu.

(Folyt. követték.)

Egyveleg.

Alagut Anglia és Franciaország között. A Manchesteri alagutról az angol délkeleti vasutársulat igazgatósága a következő részleteket közli: «A kísérletek, melyeket francia mérnökök nagy szorgalommal és fáradsággal megjelentek, az

A ZÁSZLÓ-KIOSZTÁS ÜNNEPE A LONGCHAMPS-TÉREN PÁRISBAN.

tartani az erdő különböző pontjain felállított tigris-fogóim felett. Odahagyám kralomat — az erdei tanyát, melyet, remélem uraim, meg fognak tisztelni látogatásunkkal, s míg hindu szolgálómányomat másfelé volt sürgős munkáival elfoglalva, egyedül indultam köszölni. Elismerem, hogy ez kissé esélytelen cselekedet volt. E csapatához érve, látám, hogy az nyitva van; a miből meglehetősen logikával következtettem, hogy nem fogott vadat. Meg akartam győződni, vajjon rendben van-e a csapató készülék s belebujtam. De a mint mozogódtam benne, tévedésből egy becsüngő kötelet megtaláltam huzni, a csapató lezuhant és én a magam foglya valék. Senki sem levén közel, okom lett volna megijedni. Nem ijedtem meg. Becsületesem nem. Arra számítottam, hogy emberem, ha estére a kralba vissza nem térek, keresésemre fognak indulni. Fogadom is, hogy keresnek, még most is. S ha önöket a véletlen ide nem hozza, talán egy óra múlva ők szabaddítottak volna ki különben elég kényelmes ketreczemből, a hol az éjjel igen jól aludtam. S most nincs egyeb

Parancsára ezt a hinduk csakhamar elvégezték, mialatt Van Guitt ur felhívására mi is megvizsgáltuk a ketrecz belsejét s egész szerkesztését. Valóban, sokkal szélszerűbb volt az akár a régi farkasvermeknél, melyekben a megfogott állat összezuza, — akár az akasztó csapatoknál, melyekben megfojtja magát. Elismerésünket találmánya fölött egész őszinteséggel s élénken fejeztük ki Van Guitt urnak.

— De — kérdém, — ha a vad meg van fogva, hogy szállítják el?

— Kerekem járó vas kaliczák hajtunk a csapató elé, — mondá Van Guitt ur, — melybe a fogoly önként ugrik át, mivel a világos ketreczet jobban szereti a sötétnek.

E perczben egy váratlan eset adta elő magát. Egy csörgő kigyó, a legveszélyesebb fajtából, egyenesen Munro ezredesnek vetette magát, midőn a hindu, kinek alakja már előbb annyira feltűnt előttem, kezében hordott vasvesszejével a kigyó nyakát egy csapásra ketté vágta. Mily veszélytől mentette meg az ezredes, a következő perczben kitént. A kigyó lecsapott feje egy

bizonyítják, hogy a geologiai viszonyok a rétegek nemcsak fekvésére, de tömörségére nézve is a csatorna mind két részén egyenlők. Az Angliában «régi szürke més», Franciaországban pedig «Craie de Rouen» elnevezés alatt ismeretes réteg vízhatlan és szakadóktól ment. Ez a döntő körülmény ezen érdekes kérdésben; mert ha kiszivattyúzás, vagy kideszkázás nélkül alagutat lehet furni a szürke mésrétegben, a csatorna egyik partjától a másikig, akkor e látványos veszélyes és reménytelen vállalat pontos kiszámítás tárgyává válik. Minthogy a francia mérnökök vizsgálatai a mi társulatunk által évekként elvégzett vizsgálatok eredményét megerősítik, a társulat igazgatósága indítatva éreztette magát újabb kísérletek tételére, melyek eddigelő kedvező eredményekre vezettek.

Halottégetés. A New-Yorkban nemrég elhalálozott Funk dán nemzetiségű festő végredeletében meghagyta, hogy holttestét égesse el. Ennek folytán a holttestét Gothában csakugyan el is égették, s a hamut egy szekrénykben Kopenhágába vitték, hol a Péter-templomban szép kőüregben elhelyezték, s azután az elhalt nevével ellátott födéllel elzárták.

Szabóky Adolf.

(1821—1880.)

Egy hasznosan működő, lelkes férfi hunyt el e hó 22-én, dr. Szabóky Adolf, a kegyesrendi szerzet tagja, az országos iparegyesület elnöke, kinek nevet, tevékenységét az ország minden iparos is ismeri, ha érdeklődött valamikor saját ügyeinek mozgalmait iránt. Három évtized óta Szabóky az iparos ügyektől soha sem maradt távol, mindig egyik fejlesztője és irányozója volt. A ritkább jelenségek közé tartozik, hogy valaki, kinek megszabott hivatásukra van, más körben is oly egész odaadással működjen, mint Szabóky, a ki tanár volt, az iparosok és iparos-ügyek érdekében.

Mint tanfőnöknek alkalmat nyílt megismerkedni az oktatásügy hiányaiival, s a szegényebb néposztály hátramaradásával. A felnőttek oktatásának szüksége volt az, mely 1856-ban arra bírta, hogy megalapítsa az ugynevezett katolikus legényegyletet, s az oktatást a mesterlegényekre is kiterjeszesse. Abban az időkben nem volt könnyű valami egyesületet szervezni, s felekezeti jelleg nélkül ez sem alakulhatott volna meg. A katolikus legényegyletnek azonban mindig volt és van sok nem katolikus tagja is, mert az egy jól szervezett iparos iskolává és társalgó körre fejlődött.

E legényegyletben a tagok a rendes iskolai tárgyakon kívül tanultak rajzolni, oktatást nyertek az irodalomban, a művelődés ismereteiből s a különböző iparágakra befolyással bíró műtani tanulmányokból. Az akkor fejlődésben volt reáliskolák Szabóky a legényegyletben már meghonosította, fejlesztette, az egylet mind jobban népszerűsült, központja lett az iparos ifjúságnak, hol nemsokára kiállításokat is rendeztek, s a szellemi képzésre és szórakozás végett szavazatokat és műkedvelői előadásokat tartottak. E derék egyletben vagy 10,000 ifju nyert oktatást, s találta meg ama tényezőket, melyek későbbi boldogulásának feltételeit képezték az üzletben és a társadalmi életben. Itt jött érintkezésbe Szabóky az iparoskörökkel, s lett azontúl oly derék harcossza az iparosügyek előhaladásának. Műveltsége, szeretetreméltó egyénisége az iparososztályban csakhamar állandó és becsült helyet biztosítottak számára, s az iparos mozgalmak, a jóra való törekvések soha sem törtek el tőle. A bizalom, a szeretet általános volt iránta. Buzdított, s aztán a tevékenységben maga járt elől.

A budapesti kiállítási bizottságoknak mindig ő volt elnöke, így 1871-ben Londonban, 1872-ben Kecskeméten, 1873-ban Bécsben (a nemzetközi jurynak is tagja), az 1876-iki szegedi kiállításon s tavaly a székesfehérvári kiállításon. Sok érdemet szerzett a kiállításra való buzditásokban, a kiállítók összegyűjtésében. Midőn 1872-ben az első iparos-kongresszus egybegyűlt, Szabókyt nagy lelkesedéssel választották meg a központi bizottságba.

Szabóky 1821. szept. 9-én Budán született. Családi neve Schneider volt. Egyházi pályára, a kegyes tanítórendbe lépett, s 1840 óta működött mint tanár N.-Kanizsán, Szegeden, Kolozsvárt, honnan a fővárosba tétetett s az 1849—50-iki tanév óta mint tanár folyvást itt működött 30 éven keresztül, néhány évig az elemi iskolákban, majd a reáliskolában mint a hittan, magyar nyelv és mennyiségtan tanára.

E közben irodalmi téren is foglalkozott; több cikket írt hírlapokba, a legényegylet számára társas énekeket állított össze, kiadott egy «Vándorkönyvet», lefordította Weinholfer művét «Tanácsok a legényeknek»; több évig a «Religio» szerkesztőtársa, a «Katolikus Néplap» és «Iparlap» szerkesztője is volt. Fordított több tankönyvet, ezek közt Moeck nagyhírű mennyiségtanát. Utolsó műve a székesfehérvári kiállításnak fáradsággal készített statisztikája volt, mely a kiállításról megjelent «Emlékkönyv»

legnagyobb részét teszi. Utolsó időkben egy iparos czimzár összeállításával foglalkozott, de ezt már nem fejezhette be.

A magyar ipar érdekében szentelte minden idejét, a mi tanári kötelességeinek teljesítése után fennmaradt, s itt az elismerésnek s a nagyrabecsülésnek minden jeleivel körülvettek a népszerű ferfit. Talán nincs iparosegyület az országban, mely tagjait ne választotta volna, s a vezérszerepekből minden adandó alkalommal megtisztelte a bizalom. Hosszas betegsége alatt is az országos magyar iparegyesület újból megválasztá őt alelnökéül. A polgárság közti népszerűségét pedig az bizonyítja, hogy a különböző beteg- és segélyező-egyletek részint tiszteletbeli tagnak, részint tiszteletbeli elnöknek választották. A fővárosi hatóságoknak is bizottsági tagja volt.

Legfelsőbb helyről is nyert elismeréseket; mint tanár a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét nyerte el; a bécsi kiállítás alkalmából pedig a harmadosztályú vaskoronarendet.

Halála híret kinos megilletődéssel fogadta mindenki, mert a tetetőrre, mely tevékenységi tért tud magának biztosítani, s szerényen bár, de czéludatosan működik, a közérdeknek ép oly szüksége van, mint a lángelmékre, hogy ezek

mint az egyház szolgálja, mint tanár, mint jóltevő és hazafi önzetlen odaadással szolgált, azért megtalálta a jutalmat öntudatában, mert kötelességét teljesítte, de a mit az iparért, és az iparosokért tett, az az emberi kötelesség mértékén fölül teljesítette.

A beszéd után a legényegylet gyászdala közt indult meg a menet, megtöltve az utcákat mindenütt. A rendőrök hosszú pónákat tartva, esináltak korlátot a gyászkocsi körül, hogy az tovább haladhasson a sűrű sokaság közt.

A temetésben a főváros által fölajánlott sírhelynél emelték le a koporsót, s itt Csépreghy János, a fővárosi ipartársulatok nevében mondott búcsuszavakat, fölemlítve, hogy száz és ezer iparos lakik szerte a hazában, kiknek Szabóky 25 évi működése alatt mintegy nevelőatyja volt, kik saját iparuk szeretetét s a lelkesedést minden szép és jó iránt az ő mézes beszédu ajkairól szívták magukba.

Mindenki meghatva távozott az új sírtól, mely oly tevékeny ember nyughelye!

A zászlókiállítás ünnepe Párisban.

Franciaország új zászlókkal cserélte fel a régiéket.

Talán égették a régiék szövetét a tíz évvel ezelőtti vereségek foltjai? Talán ugy gondolták, hogy a Marengo, Austerlitz, Jena, s a pyramisoknál győzedelmes zászlókon nem szabad rajta maradni egy Sedán vagy Metz szennyének, s új szöveteket készítettek, melyek nem látták a nemzeti megveretés eme szegényét? Vagy talán csak a császárság régi maradványait akarták elleledtetni a néppel s a köztársaság bélyegét rányomni még a zászló szalagjára is? Akármilyen zotte is főként a kormányférfiakat, akár valamennyi ezen indokok közül, az tény, hogy nem csak a szem előtt tartott czélt érték el, hanem szorosabb kötötték azt a kapcsolatot is, mely a népet a katonasággal összeköti. A hadsereg ismét az, mi a diadólás nagy napjaiban: a nemzet szabadságának védő paizsa.

«Honneur et Patrie», becsület és haza, ezt a két jelszót adta a köztársaság a maga hadosztályainak s kezükbe adta a lobogót, melynek rudját csak a haza védelmében szabad magasra emelni. Az a Franciaország, mely rég az ősök hősi korában is megeskette zászlótartóit, hogy inkább a zászló rongyába burkolóznak be, s ugy öletik meg magukat, de a rájuk bízott ereket elhagyni nem fogják soha, az a Franciaország, mely Szent-Mártonnak csuklyáját tűzte oda a királyi «pennon» mellé s hatszáz esztendő alatt nem akadt ellenség, mely azt tőle elvegye, az a

Franciaország, mely az «oriflamme» királyi zászlót négy századon keresztül tudta megvédeni minden csatában s csak akkor veszte el, midőn vele együtt az ország dísz virága Azincourt-nál elveszett, ez a Franciaország nem tűzhetett jellemzőbb szót új zászlóira, mint e kettőt: Honneur et Patrie.

Az ünnepely, melylyel a republika átadta eme jelvényeket a katonaságnak, valóban imponáns volt.

A longchamps-i térségeken július 14-én már kora reggeltől százezer számra hullámozott a nép, ellelve minden talpalatnyi tért, elfoglalva minden fának ágait.

Magok az ünnepely főszemélyiségei csak dél körül kezdtek csoportosulni. Három nagy sátor volt emelve számukra, a középső a köztársaság és a kamarák elnökei, valamint a diplomáciai küldöttek számára, jobbról a szenátus, balról pedig e képviselőház tagjainak befogadására.

A sátraktól két oldalt állottak az ezredek küldöttei, nyolcz-nyolcz sorban, melyekből kiváltak az ezredek, a sátor előtt foglalván helyet, és a zászlótartók, kik az ország huszonhét hadteste szerint ugyanannyi csoportokba állították össze az elnöki sátor háta mögött.

Délfelé megszólaltak a közeli Mont-Vale

SZABÓKY ADOLF.

rien erőd ágyú, s a dragoños gárda diszörségétől kísérve megjelent a köztársaság elnöke Grévy. A Marseillaise hangjai elnémultak a tömeg óriási éljenzései közben.

A köztársaság elnöke a számára emelt sátor emelvényének elején foglalt helyet, tőle jobbra és balra a kamara elnökei. S megkezdődött az ünnepélyesség. Az ezredesek és zászlótartók a sátor hátuljából jöttek elő, honnan szabad volt a közlekedés, s maga az ezredes hozta kezében az új zászlót, nehány lépéssel utána követte a zászlótartó. Midőn az elnök elébe ért, mélyen meghajolt előtte a zászló nyelét, s e tiszteletadás után lepdelt a sátor nagy lépcsőzetén, minlalt átnyujtva a jelvényt a zászlótartónak, a küldött-széghöz tért vissza.

Közbe a nemzeti himnust felváltva játszotta a katonazene, s a Mont-Valerien ügyi harminczmásodperczi harmincz másodperczi egy-egy új dőrejel vegyültek bele a nagy nemzeti lelkesedés kitörő zajához.

Igy haladt el a zászló zászló után, a gyalogok, könnyű és nehéz lovaság, a tüzekek és az afrikai ezredek, végül a Saint-Cyri katonai nővelde lobogója. Összesen 436 hadijelvény osztott ki.

Midőn az utolsó zászlót is elvitték, Farre hadügyminiszter lóra ült, s kísérve Canrobert, Franciaország marsallja, és Clinchant tábornok, Páris katonai kormányzójától, szemlét tartott a katonaság fölött s egyenként léptette el a küldöttségeket a köztársaság elnöke előtt, elől-vitvén a zászló, a melyet épen kaptak volt. A Saint-Cyri ifjak nyitották meg a menetet, s lelkesedtt hurrah-kiáltással fogadta őket a nép. Aztán jött ezred ezred után. A mint egy-egy hadi dícsőségben gazdag, kivált pedig a poroszok ellen magát kitüntetett ezrednek lobogója haladt el, az eljénzés kétszeres erővel tört ki. Így az 51., 76. és 99-ik gyalogezred, a 2-ik és 3-ik zuáv-, és az 1-ső afrikai vadász-ezred szünni nem akaró üdvözléssel és tapsal fogadtattak. Legfőbb fokára hágott azonban a lelkesedés akkor, mikor az 57-ik gyalogezred küldöttsége haladt el, azé a „rettenthetetlen” ezredé, mely a poroszok ellen is dícsőségesen állott meg, s elvette azoknak egyik zászlóját. „Éljen a haza”, „éljen a köztársaság”, „éljen a hadsereg” és fölkiáltások ezer torokból szakadva, töltötték be a levegőt. Itt elhallgatott minden politikai párt, itt csak a tiszta hazafiság lelkesedése ülte ünnepét.

Látogatás Kossuth Lajosnál.

Magyar ember, ha Turinba megy, Kossuthhoz is bekopogtat. Vagy úgy is lehetne mondani, hogy magyar ember azért megy Turinba, hogy Baracconeba menjen.

A legtöbb aztán le is írja az interviuet, rendszerint tömördek magasztalással s annál kevesebb diszkrezióval. Részemről megfordítom a dolgot: egyfőle nem tartanám ildomosnak magánbeszélgetésünk minden porcikáját a közönség elé tálni, s másfelől dícséneket sem szándékozom zengedezni.

Kissé bánt ugyan, hogy gyémántot írva le, arany keretet nem ötvözhetek; de úgy gondolom, szinte lealázó volna kérsz-életü tárczacikkben magasztalgatni azt, ki egy remek élet nagy tetteivel sajátkezüleg írta történelmünkbe legfelségsébb panegyrisét.

Baraccone di Collegno kis helység, úgy kétezer lakossal, Turinhoz, keskeny vágányú vasuton nyílegyenest menve, husz percnyi távolságra. Turinból jövet, kevesse az állomás előtt szemünkbe ötlék Kossuth villája: csinos fenház, csigaszerűen tekerőző kéményekkel, erkélylyel és magas tetővel, melynek középebe egy miniatüre második emeletke vette be magát. A „Vasárnapi Ujság”-ban megjelent képre emlékezzem, azonban mint régi ismerősömet pillantottam meg. Homlokzata viruló kertre s a szomszéd Rivoliban zsáktetéba jutó másodrendű vasutára néz; mögötte a mont-ceniszi nagy forgalmu vasutovonal húzódik.

Köröskörül hegyek koszorúzzák a láthatárt: északra, nyugatra és délre az Alpok hatalmas láncolata, keletre a montferrati enyhe halom. E magaslatok medencéje a kalászdöntő turini völgy; olyanforma, mint a Székelyföld paradicsoma, Háromszék. S a kiterjedt rónáság kellő közepén fekszik a második Rodostó.

Baraccone fekvése tehát inkább Zágon (Mi-

kes hazája), mint Rodostó fekvéséhez hasonlítható. Márvány-tenger mormolása, habok zúgása ide nem hallatszik, csak a Mont-Cenisről süvölt végig a rónaságon olykor-olykor hideg, metsző szél, — nevezhetők akár Nemerének.

Baraccone azért, bár helyfekvése egészen más, Rodostót és számúzóttjeit juttatta eszembe. Rákóczi és Mikes: Kossuth és Ihsáz. Rákóczi is hazajöhetett volna, s mégis künn maradt; Kossuthot sem tartja vissza írott artikulus, s mégis idegen földön él. Ki ne tudná miért? Vannak erkölcsi lehetetlenségek, melyek ép oly megmáshatlanok, mint az anyagiak.

Első kirándulásom alkalmával, a nyaraló kertjébe lépve, erőteljes öreg ural találok, s magyarul köszöntöm. Jól talált arcképei után nyomban fölismertem benne Kossuth hű felét, a derék Ihsáz Dániel ezredet. Ott szivarozgattott a lóczán, szemére húzott kalapban, nagy buzgón olvasva Garibaldi memoire-jait. A tábornokkal együtt küzdött csatákat idézte vissza emlékezetébe.

Magyar szívességgel s barátságos vendégszeretettel fogadták. Azonnal tudtomra adta, hogy Kossuth Lajossal ezuttal nem beszélhetek, mert nagy munkája második kötetének sajtó alá rendezésébe van elmerülve, s igen természetesen, nehezére esnek, ha megkezdett dolgában zavarnák. Jöjnek holnap; vonatuldság pedig lakására hívott, melynek kis kapuja Kossuth kertjére szolgál s erkélyé ép a vasutára dől.

Mindenik szobája érdekes ritkaságok tárháza. Az egyikben csiga-, másikban növénygyűtemény, harmadikban amazoknál jóval becsesebb tárgyak: saját ereklyéi. E szoba, ugyszólván a rapperswyli lengyel muzeum zsebkiadása: itt is, mint ott, minden zug, egyetlen nemzet dialalaira s dícsőséges vesztett csatáira emlékeztet. A falakon legutóbbi szabadságharcunkra vonatkozó ritka metszvények, karkok, köztük az a kosaras görbe magyar kard, melylyel az ezredes Piskinél Bem apó kommandója vágta az ellenséget. A másik sarokban garibaldianus ezredesi esküje, melyen, a korona híjával, Magyarország czimere pompázik; aztán honvéd-zászlóaljának lobogója, melyet az olaszországi magyar legió is lengetett; Orsini alabástrom állósobra, s egyéb oly tárgy, minővel egy Cato ékesítette volna szobáját.

Az ezredes ur likörrel kínál, s hát uramfia, még az a pálnika is páratlanul érdekes volt; mert magyar etiquette-tel ellátva, „Kossuth-likör” nevet visel s Baracconeban gyártják. Az illető gyárosok szerettek volna hozzánk és Angliába nagyobb szállítmányt küldeni e zamatos italból, tervöket azonban a magas vám és a szállítási költségek miatt nem hajthaták végre.

Néhány órát töltöttem Ihsáz ezredes élvezetése társaságában. Ő, ki előbb osztrák, aztán honvédtest, majd Kossuth utitársasága Acsiában, Amerikában, Angliában, végre olasz ezredes s Kossuth barátja, változatos életeseményeiből számos érdekfeszítő részlet beszélt el rövid idei együttléteim alatt.

Másnap Ihsáz ezredes, már mint ismerősét, igen szívesen látott, s megismertetett Gunszt Bertalan ural, ki velem egyvásu, rokokoszeneves, élénk fiatal ember, azelőtt a „Független Hirlap” munkatársa, nyolcz hónap óta Kossuth segédje művei sajtó alá rendezésében.

Csakhamar megindultunk Kossuth lakása felé. Földszint, a pitvar s a mellette levő szoba legfőbb ékecsége Kossuth londoni díszpolgári oklevele 1851-ből, az ezelegdi küldöttség kolosszális képe. Ez utóbbin ugyszólván minden alak egy-egy ismerősöm. Csak egy van meg, az egyetlen, a páratlan, a középső, a kit még sohasem láttam, de a kit pár perc múlva színről színre láthatok

Az első emeletre érve, beléptünk Kossuth dolgozószobájába. Ihsáz ezredes bemutat, a kormányzó a szoba sarkából elébem jő s kezét nyújtja.

Imponáló alak, melyet látni kell, leírni nem lehet. Külsőleg is megáldotta őt az ur isten mind a két kezével. Még meg sem szólal, ércsengésű, fülbemászó kedves hangját még nem is halljuk, csak előttünk áll, mint egy talpazatáról leszállott remekművű szobor, s már elbűvöl. Ugy érezzük, életünkben először kerülünk igazi nagy ember színe elé, kinek pusztá megjelése oly hatásos, hogy közelében eszünkbe jut, a mit az „Ember tragédiá”-jában az Ur

mond önmagáról: csak hódolat illet meg, nem bírálát.

Arca mint a cseppentett vér, szakálla hófehér, égszínkék, mely érzésre valló szemé párja, domboru a melle, széles a válla, tartása delinél is délcezebb.

— Tegnap könyveket hagytok itt, melyekből látom, hogy a magyar történelemmel foglalkozik. S ugyan melyikkel kora specialitert?

— Jelenleg, válaszolám, Nagy Lajos és Mátyás korabeli dolgokat kutatok.

— Furesa! (kedvencz szavajárása, mely rendszeren egy-egy szép gondolatát előzi meg) nemzetek, melyeknek nincs jövőjük, nagy előszeretettel foglalkoznak a régenmulttal!

Középkori kisícségek kutatókra találnak, egy Beatrix korát meglehetősen kiaknázták; de a legújabb események történelmét, teszem a hatvanas évek kezdetén, senki, de egy lélek sem méltatta figyelmére. Pedig minő érdekes volna teljes világtába helyezni, miként szövődött össze e korban a magyar közviszonyok történelme az európaiével. Szoros kapcsolat van azok között, de nincs a ki feltüntetné s megismertetné vele a nemzetet.

A történelem örök törvények szerint működik, esetlegnek aligha van benne szerepe; hajdan „magistra vitae, lux temporum”-nak nevezték. S valóban, ha megértjük a különböző időszakok vezéréseit, ha behatolunk intézményeink támadása és kifejlődése történelmébe, ha felfogjuk minő hatással voltak azok a nemzet köz- és magánéletére: úgy kellene lenni, hogy a mult ilyenén tanulságokat szolgáltatva a jelen számára, a jövőnek mintegy irányt adjon; hogy a jövőnek valóságos mutatótáblája legyen a mult

Hanem hát, mondja csak, tud-e, vagy egy népet, mely igazán tanult a történelemből? Mert én nem tudok! — Azt mondják, hogy hát tanul a maga kárára. Nem igaz, még a maga kárára sem tanul!

Példa rá a mi történelmünk. Magyar ember szegény feje azt hiszi, hogy nem tud megállni a maga lábán. Osztrák mankó kell neki. Pedig nézzük csak a történelmet, mire szolgált az a mankó? — Rég olvastam magyar történelmi munkát, de arra még emlékezem, hogy a török, Magyarország területén nem tett állandó foglalat mindaddig, míg az osztrák ház alá nem jutottunk. Magunkra hagyva, egyedül nemzeti önézetünkre támaszkodva, másfélszázadig ellene tudtunk állani egy világrengető hatalomnak; de ugyszólván abban a perczen, melyben megérkezik az osztrák „segítség”: elvesz Magyarország kétharmada, s maradandóan török kézre kerül.

Vagy ott van az osztrák ház. Hát az okult-e valamit történelemből? A csehszörégi legújabb események, maga a közös hadsereg létezése, nem nyilvánvaló tanubizonyosság-e arra nézve, hogy a hisztória reá nézve is inkább eszt írott malaszt, mint a tanulság forrása. Minden győzedelmét magyar fegyvereknek köszönheti, hanem ezért egyedül csak a magyar szellemet számúzi a hadsereg kötelékéből.

Beszélgetésünk ezután Kossuth „Pesti Hirlap”-jára tért át.

— Nincs Önöknek arról fogalmuk, minő győtrelem politikai napilapot cenzura mellett szerkeszteni! Mikor egy-egy cikknek épen a legjavát törlik, a mely nélkül elalul vagy értelmét veszti az egész. A legsikerültebb vezérezik is pusztá betűhalmazozá omlék össze, ha kilopják belőle a lelket.

Estefelé rendszeren átküldtük Budára a kefelevonatot, mert kezeletet nem néztek át. Késő este érkezett vissza, rendszerint tele törléssel, vagy épen — kiigazítva. S minő volt az igazítás! De azért visszazagazitani erimen laesae lett volna. Így történt, hogy néha azon mód a cenzor korrekturájával együtt nyomattam ki dolgozatomat. A kikorrigált helyek kirívók, s a világ azt tartja, hogy én irtam; pedig dehogyan irtam: a cenzor erőszakolta bele.

Több ízben azonban inkább kárba hagytam veszni az egész cikket, semhogy az idéten igazítással együtt adjam sajtó alá. Ilyenkor aztán az volt a kérdés, mit tegyek már most? A lapnak reggelre török-szakad meg kell jelenni, hisz a közönség nem tudja, hogy késő este lettek meg és ütötték agyon a vezérezikket. Ha nem volt más, már megvizsgált vezérezik kész-

letben, úgy a lap a nélkül jelent meg. Nagy kegyelem volt, s csak némelyik cenzor engedte meg e két sornyi kommuniké közzétételét: „előnk nem függő akadályok miatt a vezérezik ezuttal elmaradt.”

Néha pusztá aritmetikát is töröltek. Mikor a megynékenti aránytalan adózás ügye volt napirenden, pár hónapi fáradságos munkával nagynehezen összeszerestem különböző tabellák adózásra vonatkozó adatait. Ezekről tabellát készítettem, melynek rovataiba odajegyeztem, hogy pl. Tornában, Ugoesában, vagy Bácskában, Biharban, ennyi és ennyi a porták száma, egy portára tehát ennyi adó-forint és garas esik; aztán erdő, rét, szántóföld, marhaállomány stb., s mindezek adója volt még föltüntetve azon a táblázaton.

Pusztán ezt, egy betű kommentár nélkül akartam kinyomatni. De egyetlenegy cenzor sem engedte meg. Okát kérdeztem, miért nem engedik? — „Hát csak azért, ők tudják miért!” Ez ellen aztán nem volt appellátá.

Akad azonban köztük becsületes ember is, a kivel lehetett okosan beszélni. Ilyen volt Czech János; elég értelmes ember, hiszen megtették akadémiakusnak is. Ez néha azt a rendkívüli zívességet is tanusította, hogy kéziratot nézett át, s kijelölte a helyeket, melyek azon módon való kinyomatását már állásánál fogva, nem engedheti meg. Fejezze ki másképp, vagy hagyja ki, s akkor készséggel át hozzá a nyomdába szóló fölveletet.

Aztán megkérdeztem, mi lett volna, ha a kéziratot imprimator nélkül adja sajtó alá.

— Nem tudom, úgy mond, mi történik ez esetben. Még a legutolsó hírdetést is bemutatuk a cenzornak, s imprimator nélkül már csak azért sem közöltem volna valamit, mert ezáltal a nyomdát teszem ki annak a biztos veszedelemnek, hogy menten becukják. Anyit tudok, hogy mikor 1837-ben a „Törvényhatósági Tudósítások” ügyében ellenszegülni merészkedtem, két vagy három (Gunszt ur közbeszó: „négy”) évi börtönrre ítélték, sőt a kurián, Jeszenszky nevű bíró, Tolnamegyéből halálra szavazott. „Ugy bizony, halálra ítélt!” ismétlé, s helyen elgondolkozott.

Egyszerre csak megered a záporosó, s Kossuth szinte önkénytelenül kitekintve az ablakon, megjegyzi, hogy a meteorológiával még nagyon gyöngén vagyunk.

— Nagyon fiatal még a tudomány, mondám.

— Pedig a dolog ugyan régi, válaszolta. Itt ugy látszik valami kozmikus változás készül; mert ez a vidék az idén nem Piemont, hanem valóságos Szibéria volt.

Törvényeszerrend uralkodik a természetben, s mint Lucanus mondta Pharsaliájában, maga az isten is, megalkotva a mindenséget, önmagát is törvényeknek vetette alá (fixit in aeternum causas, qua cuncta coeret; se quoque lege tenens), nem teheti meg, hogy $2 \times 2 = 5$ legyen.

Aztán vallási dolgokról folyt az eszmecsere. Dícsérté a magyar nemzet történelmének egyik ékkövé, a mindenkor változatlan fényben tündöklő vallási türelmességet. Elmondta, mit tart a dogmákról: „a végtelen véges formák közé szorítani, valóságos blasphemianak tartom”. Hanem azért nagyon vallásos ember vagyok, tette hozzá; megvan a magam hite. Miként Schiller mondta:

Welche Religion ich bekenne? Keine von Allen.
Und warum nicht? — Aus Religion!

Majd a regényirő hatásáról szólt. Előadta minő óriási befolyást gyakorolt Scott Walter a skótok képzelmének fejlesztésére. Midőn Ihsáz szal ott járt abban a földi paradicsomban, melyet népe vasszorgalma varázolt azzá, több helyt szent áhitatalt mutattak meg neki azt a hidat, szírtet vagy várkötet, hol Scott Walter egy-egy regényhőse szerepelt. Scott modorát nálunk Jósika utánázta; az ő Skócziája Erdély. Csekélyebb tehetsége csekélyebb eredményt tudott ugyan fölmutatni, hanem azért e részben megvannak a maga érdemei.

Aztán . . . aztán még sok mindenről beszélgettünk. Előbb kimerülne a szives olvasó türelme, mint az a gazdag bányá — Kossuth másfél órai beszélgetése, — melyből e sorokat merítettem.

Ballagi Aladár.

A budapesti középídőről.

Válaszul Heller Ágost urnak.

E lapok mult számában Heller Ágost budai realiskolai tanár ur megjegyzésekkel kíséri azon cikket, melyet a budapesti középídőt illetőleg ugyancsak e lapokban közöltem. Kétségbe vonja, hogy jól lennék értesülve az iránt, miként határozták meg és miként jelzik a budai realiskolában az időt, s bebizonyítja — legálább úgy hiszi, — hogy ez a legkorrektebb módon történik.

Nos miután csak a dolog lényege lebeg szemem előtt, megjegyzem először is azt, hogy — mint Heller ur is nagyon jól tudja — nekem saját tapasztalásomból igen alapos tudomásom volt a dolog felől és nem irtam mások értesítése nyomán, másodsor pedig kijelentem, hogy mindazt, mit őt hét előtt e dologban állítottam, állítom ma is, s ebbeli megjegyzésemet épen séggel nem ingatta meg az a felvilágosítás, a mit Heller ur adhatni vélt.

De hát a közönség előtt tette, a közönség előtt mondom el én is, hogy miért nem.

Azt mondtam minap, hogy Budapestben nem határozzák meg pontosan az időt, a mit azáltal érhetni el, ha akár a napot észleljük délfele, akár pedig a csillagászati figyeljük meg pontosabb csillagászati eszközökkel . . . de ilyen észleléseket a budai realiskolában nem tesznek, következőleg pontos jeleket nem is adhatnak. És ezt mondom ma is.

A mit Heller ur ezzel szemben mond, azt kész vagyok buzgalmának tudni be realiskolájának védelmezésében, — pedig nekem korántsem volt ezelő ez az iskolát megátadni, — különben kénytelen volnék vagy azt tételni föl, hogy készakarva beszél egészen mást, vagy azt, hogy csillagászati pontosságáról mit sem tud.

Midőn ugyanis elmondja, hogy nekik van egy passage (délkör) eszközök, s ezen tesznek is észleléseket, én ezt nem tekinthetem feleletnek a mondottakra, mert ilyen észlelés — a meglevő körülmények között semmit sem ér, és azokat a „pontosabb” vagy „pontos” adatokat, melyekről szóltam, nem szolgáltatja.

Nem szolgáltatja, mert a meglevő helyiségben nem is szolgáltathatja. Heller urnak tudnia kellene, hogy a legbiztosabban épült oszlop is, mely a föld mélyében van biztos alapra fektetve, s onnan úgy nyulik fel, hogy a kívül fekvő épület falai val semmi összeköttetésben sem áll, mondom, hogy még ez az oszlop is okoz hibákat a meleg által való szabálytalan kiterjedése és összehúzódása által. De hát mit mondtam az ő oszlopkőről, a mely egy olyan épület falán van elhelyezve, mely még a biztonsági követelményeknek sem tesz eleget, mely megpredezik falainak süllyedése által, s úgy kell tatarozni időről időre, hogy be ne omoljon? A legbiztosabb berendezés mellett is a „mire” gyanánt szolgáló jelnek egy kis megérintése, egy hozzá közel lépés, vagy magának az észlelő helyiségnek hőváltozása elég, hogy az időmeghatározás bizonytalan legyen; itt pedig a „mire” egy lakott háza van erősítve, hol járnak-keleik, hol meg is rázhatja akárki tetszés szerint, — az eszköz pedig egy épület falára, melyet nemcsak a fel-alá szaladgáló tanuló fiatalok léptei remegtetnek meg, hanem bizonytalan építésénél fogva is inog.

Igazán ez az eljárás „remek”. Csakhogy „g”-vel írva a végén!

E mellett az órájuk „megkésztetik” vagy megsiethet 3—4 percet, akár többet is, a nélkül hogy lenne mód réb jönni”. S bizony siet is, késik is akár többet.

A mit azonban magára a jeladásra nézve multkor mondtam, azt ugy látom, most mégis meg kell kissé másitanom. Mert az eljárás — ugy látszik valamely legújabb berendezés óta — rosszabb, mint a minőnek leírtam. Kárhoztattam ugyanis, hogy pisztolyfövéssel adatik jel, melynek ravaszát az ember — egy intézetbeli szolga — nem tudja épen a kellő pillanatban megnyomni. Az asztronómiai tapasztalás ugyanis azt mondia, hogy az ember nem oly időt kizáró módon pillanattnyilag uralkodhatik idegei fölött. Az akarásból az ideg valóságos megmozdításáig bizonyos idő telik el, s midőn ujjával az ember meg akar valamit érinteni, vagy az érintett tárgyat meg akarja nyomni, a különböző egének szerint ehhez több vagy kevesebb idő kívánatik. Most Heller ur megmagyarázza, hogy a dolog

voltakép nem úgy történik, a mennyiben a szolga nem a ravasz utyjomja meg, hanem a ravaszra kötött zsinórt húzza meg. Annál rosszabb. Mert nem csak, hogy az előbbi hibák mind megmaradnak, hanem újak is jönnek hozzá, idő levén szükséges arra, hogy az illető egész kezét megmozdítsa s hogy a hatás kezétől a zsinóron keresztül a ravaszig jusson.

Nos tehát, az állapot nem hogy jobb, mint a minőnek leírtam, de valamivel még rosszabb. Az ily időjelzés legfeljebb egy „mohamedán mecesz”-ben járná meg, — a mit bizony kár volt Heller urnak gonyulódólag föllemlíteni, — de nem egy önálló s a műveltségre adni látszó ország fővárosában.

Korántsem akarom azonban ezért a budai realiskolát gúncsolni. Távol legyen tőlem. Ezt nem is mondtam soha sehol. Igen jól tudom, hogy a meglevő viszonyok között az intézet nem nyujthat jobbat, ép azért sürgettem, hogy az új műegyetem építésénél erre is tekintettel legyenek.

Az, a mit „budapesti középídőnek” jeleznek, nem valódi, mert ez pontosan nem ismeretes. Pedig lealázó az országra, mely ilyet hirdtet hivatalosan, ilyen után igazítják a telegráf-hivatalok óráit, indítják a vasutakat és gőzhajókat, stb.

Ezt mondtam minap — és ezt mondom ma is.

Hoitsy Pál.

Irodalom és művészet.

„Királyi árvászekék” ezim alatt Kilián Frigyes bizományában röpirat jelent meg. A névtelen szerzőt az ideai állami költségvetési vita alkalmával Tisza miniszterelnök által tett azon kijelentés, hogy a közigazgatási kérdésk tárgyalására még ez évben enquete fog egybehivatni, indítja a „királyi árvászekék” kérdésének fölvetésére. Az árvászekék államiakká tételére érveit meríti: a gyámügy történelmi fejleményéből, jelen állapotából, magából az 1877. XX. törvényből és végül az ideai parlamenti közigazgatási reformvitából; kimutatja, hogy az árvászekéi organumok állandósítására eddig még nem méltott történelmi alap létezik, mert a székellyföldön a fejedelem nevében kezeltettek 1848 előtt az árvák ügyei, az árvászekéi kérdésk tárgyalására pedig a kormány előzetes jóváhagyásával élethossziglan elmozdíthatatlan választattak. Érdekes a könyvből a közigazgatási bizottsági intézmény feletti bíráló megjegyzések után azon rész, melyben Gneistnak az ingyenes polgári szolgálati kényszerre vonatkozó elméletét, s ezen elméletnek Poroszországban megvalósítását idézzem, hangoztatja, hogy az nálunk az államot alkotó elemek faj és nyelv szerinti különfélesége és a vagyonos független osztály csekély létszáma miatt, fájdalom, ez idő szerint még el nem érhető, de a közigazgatási bizottsági intézménytől a szakszerű ingyenes szolgáltatás megvalósítására s ez által az igazi politikai szabadság meggyökerezésére üdvös hatás várható. A röpirat tetszetős kiállításban jelent meg s ára 50 krajczár.

„Az illem. Utmutató a művelt társaséletben” című munka első kiadása két hónap alatt elfogyott s most második bővített kiadása, elegáns kötésben, fekszik előttünk. A könyv tartalmát, az első kiadás megjelenése alkalmával, ismertettük, most tehát csak annyit jegyzünk meg, hogy szerzője (egy nagyvilági hölgy) azt két fejezettel gyarapította, melyeknek egyike a virágok, illatszerek és színek használatára vonatkozik, másika pedig megjegyzéseket tartalmaz az udvari szertartásokról. A tapintattal és a társadalmi szokások ismeretével irt munka 2-ik kiadása 256 lapra terjed. Ára füzve 1 frt 70 kr., kötve 2 frt. Az Athenaeum kiadása.

Protestáns templomi imakönyv. Révész Bálintnak, a tiszántúli ref. egyházkerület szuperintendensének s Debreczen ékesen szóló első-papjának, a ref. egyházakban közkedveségű hétköznapi templomi imái harmadik kiadásában jelentek meg. if. Csáthy Károly kiadásában, Debreczenben. Ez igazán szép, nagy-betűs nyomású, vastag papíron, díszesen kiállított könyv ára, vászonba csinosan kötve 2 frt 40, aranyfűzővel 2 frt 60 kr. Ajánlatra az illető körk előtt nem szorult.

„Visszaemlékezés az 1848—49-iki szahadságharcra Erdélyben” című érdekes kis füzet, melyet

egy volt honvédszármazást irt, második bővített kiadásban jelent meg Maros-Vásárhelyen. A tiszta jóvődelem Bem névére nek segélyezésére van szánva; ára 40 kr.

Kossuth emlékiratai Kozmbovszky Felix lengyel író, ki szibériai fogságából fővárosunkba menekült, lengyelre fordítja s Krakóban kiadja.

Az Ujfalvy-pór utazása Szibériában. Ujfalvy tanár, Párisban élő tudós hazánkban neje (született francia nő, család neve Bourdon) gyönyörű illusztrációkkal ellátott könyvben írta le azt a szibériai és közpázsiai tudományos utat, melyet férjével együtt tett meg. A könyv általános tészésben részesül, mert ép oly élénken észlelő, mint szellemes, kedélyes és finom toll munkája. A szibériai svatagokon, melyeket mint végtelen szemfödél fedett a hó, Ujfalvyk hetekig számmal utaztak. Legveszedelmesebb kísérők voltak a fakasok. Csak Türkuszában és Taskendben akadtak végre európai civilizáció nyomaira. Kaufmann orosz tábornok az utazókat saját házában szállásolta el, s katonai kíséretet rendelt melléjük biztonságra kedveért.

A „Economiste Française” legutóbbi száma *Hegedüs* Sándor tollából hosszabb cikket közöl, mely Magyarország középítettveivel, az államvasúttal, a pénzügyi helyzettel és a kereskedelmi és földművelési viszonyokkal foglalkozik.

A biblia fordítása az orsz. izr. tanító-egyesület költségén már annyira haladt, hogy Mózes három első könyve magyar nyelven pár hét alatt s mindenestre az új tanév kezdete előtt kapható lesz. A nagyfotószerű munkálata, mely a zsidók magyarságát jelentékenyen előmozdítja, a vallás s közoktatásügyi miniszter az orsz. izr. alapból legközelebb 300 frtot utalványozott.

„Mezőgazdasági viztmán.” a tud. akadémia által a 300 frtos Fáy-díjjal kitüntetett pályamű, *Kécsay* Jenőtől; negyedik és ötödik füzet, melyel az egész mű első része, mely a lecapolárról és öntözésről szól, be van fejezve. Ára a kettős füzetnek 1 ft 80 kr. Kiadja Ráth Mór.

Folyóiratok. A Hunfalvy Pál által szerkesztett *„Literarische Berichte aus Ungarn”* cz. évnegyedesi folyóirat negyedik kötetéből most jelent meg a második füzet, szokot tartalmas-ággal. Főcikkei nagyobb tanulmányok alakjában ismertetik tudományos mozgalmakat. Ipolyi nagy beszéde a történelmi társulat mult évi nagygyűlésén a magyar haditörténet tanulmányáról, bő kivonatban van adva. Utána a szerkesztő ismerteti s méltányolja Jakab Elek terjedelmes s utóbbi tanulmányát Dávid Ferenczről, kitérve az erdélyi unitár egyház keletkezésére s azotai történetére. Sturm Albert röviden, de szabatosan vázolja Arany János nagy költeménye, a Toldi-trilógia tartalmát, szerkesztését, feltüntetve, itt-ott töredékekben is, nyelvi jelességeit. Szily Kálmán a természettudományi társulat negyven évi működéséről tartott nagygyűlési előadása hí s élenk képét tünteti föl az életrevaló tudományos egyesületeink termékeny s széles körre ható életének. Salamon F. emlékbeszéde Horváth Mihály fölött, egy szép és munkás s gyümölcsesebb gazdag élet képe mellett, történetirásunk irányainak is hí rajzát állítja a külföld elé. Végre Dux Adolf meglev. vonásokkal ecseteli Toldy István korán elhunyt fiatal írónk reményekkel teljes pályáját. Az irodalmi rész rövid szemlélt nyújt történeti irodalmunk n. évi termékeiről Dr. Marczaly Henrikől ismerteti Rómer Flóris fáradságtalan régiségbuvárnak északnyugoti utazását s végre humoros modorban adja elé a székekely sevthá-hun eredete fölött Hunfalvy Pál és Dr. Nagy János közt folyt (de még be nem fejezett) vita eddigi folyamatát. A kitűnően szerkesztett folyóirat évenként négy érn füzetben jelenik meg, s ára egész évre 4 ft. — *„A mérnök és építész-egylet Közlönye”* május-augusztusi kettős füzetében sokféle érdekes nagyobb és kisebb közlemény van a szakértaik számára, Krusper Istvánról, Tetmajer Károlytól (ki a gépészeti iparos szakoktatás kérdéseihez szól hozzá), Nádory Nándortól, Kherndl Antaltól. Fekete Zsigmondtól, ki vizmántani műszoktatás közöl. — *„A Ludovika Akadémia Közlönye”* a rendes tartalom mellett külön mellékletben közli Rott erzedesnek magyarra fordított művét *„Rendszerezés eljárá s a lovaszázad kiképzésénél a hirszerzési és biztosító szolgálathoz.”* — *„A Nemzeti Nőnevelés”* legújabb füzetében Cseugy arczképét és életrajzát is közli. Főbb cikkei: *„Pädagogiai levelek, s Országos nőpárkiállítás, Gelléri Mórtól, Egy elfeledett nevelő életéből, Zsilinszky Mihálytól, Régi magyar élet, Nagy Gyulától, A fényűzésről, dr. Sebestyén Jenőtől, Az úgynevezett iskolai takarékpénztárak kérdéséhez, Lutzenberger Agosttól, ki az iskolai takarékpénztárak ellen többféle figyelemreméltó kifogást tesz. — *„A Pesti Magyar Szemle”* tanügyi havi közlöny Eisen-kölb József lovrini igazgató-tanító arczképét és negy-*

ven éves tanítói működésének ismertetését adja, s a tanügyi köréből, a népiszkolai nyelvtanításcról, népkönyvtárakról stb. közöl cikkeit.

Törvénykönyvek. Ráth Mór kiadásában az újabb törvények közül a következők jelentek meg: **Magyar büntető törvénykönyvek** a büntettekről, vétségekről és kihágásokról, s 1880. é. XXXVII. t. cz. a magyar büntető törvénykönyvek életbeléptetéséről. Kétéle kiadásban jelent meg: negyedrét és nyolczadrét alakban. Ára 1 ft. — *„Az 1880-ik évi országgyűlési törvények”* szintén kétéle kiadásban (4-ed és 8-adrét). Ára 1 ft 20 kr. — 1880. XXXVII. t. cz. a magyar büntető törvénykönyvek életbeléptetéséről, füzetes kiadás, ára 30 kr. — *„Az erdélyi birtokrendezési, arányosítási és tagosítási ügyekben követendő eljárásról; 1872. május 6-iki igazságügyminiszeri rendelet a birtokrendezési eljárásról az ország erdélyi részeiben. Ára 60 kr. — *„A magyar kir. ministerium rendeleteinek gyűjteménye, 1880. évi folyam. I. füzet. Ára 50 kr. — *„Az igazságügyminiszerium rendeleteinek gyűjteménye, 1879. évi folyam. Ára 50 kr. — 1880. XLVII. t. cz. a czukoradóról szóló 1878. XXIII. t. cz. módosításáról; — 1878. évi XXIII. t. cz. a czukoradóról és 1878. évi XXIV. t. cz. a szesadóról. Ára 60 kr. — 1880. LI. t. cz. a királyi közjegyzők díjáról. 1874. XXXV. t. cz. a királyi közjegyzőkről. Függelék: közjegyzői szabályrendeletek, ára 80 kr.***

A nemzeti színházat az egy havi szünet alatt tatarozták. Kijavították bádogtetőzetét s a karzat gerendázatát újjal pótolták. A színházi személyzet aug. 1-én már a fővárosban tartozik lenni s mindjárt az első napokban tartanak próbák is. Az első előadás aug. 8-án lesz előadásra kerül Jókai *„Szigetvári vértanú”* című drámája.

A népszínházban a mult héten föllevenítették a *„Dráma a tenger fenékén”* című francia látványosságot, mely erősebb vonzerejűnek bizonyult be, mint az operette újdonságok is, s a nézőtér most eléggé megtelik estenkint.

A budai szinkóben folyóvást kevés a közönség, Szathmáry igazgató a szinkóért 500 ft bért fizetett a városnak, s most ez összeget, mint városi segélyt, visszaadni kérte. A kérelem fölött a közgyűlés fog dönteni.

Magyar szintársulat Bukarestben. A nagyváradai szintársulat igazgatósága a nyári saison meddősege folytán elhatározta, hogy még az idény b. fejzte előtt a társulatot kiviszi Bukarestbe. E végből Vándori Lajos, a Bukaresti Híradó szerkesztője meg is jelent Váradon s a szerződést a társulattal megkötötte. A társulat kap utiköltséget s ezenkívül fixumot. Leginkább népsziműveket fognak előadni. Az expediciót szeptember hó elején utnak indul.

Huszár Adolf szobrász már annyira haladt Petőfi szobrával, hogy e hó alatt elvégzi. A párbajban elhunyt gr. Zichy Viktorról is készíteti egy kisebb mellszobrót, s most a család részére egy nagyobb dolgot. Közélebb hozzá fog az operaszínházra helyezőnd két márványszobrohoz is.

Kitüntetett magyar ifjak. A müncheni művész-akadémia július 26-án osztotta ki a kitüntetéseket. A festői iskolán az idén husz magyar ifju tanult, de néhányan még év közben elfőttek, mások pedig nem vettek részt a kiállításban, melyben tanulmányait kellett feltüntetniök, mégis öten részesültek kitüntetésben, a mi az érme csekély számát tekintve, igen kedvező. Benzur Gyula iskolájában *Langfeld* Rezső bronzmest, *Kinnach* László pedig dicsérő levelet kapott. Wagner Sándor iskolájában *László Pál*, a ki fiz. studiummal vett részt a kiállításban, ezüst érmet nyert; hasonló érdemdíjjal részesült *Manheimer* Gusztáv is. A Gabel iskolájában a fiatal *Hollósy* Józsefnek néhány bensőség-gel átérte. tanulmányát bronzéremmel jutalmazták.

Közintézetek, egyletek.

Nemzetközi hirlapirói védegyelet van alakulóban. E hó 22-én Brüsszelben az ott idező hirlapírók Gallenga, a „Times” tudósítója elnöklete alatt gyűlést tartottak. A terv kivételre mindenkélelt kongresszust akarnak szervezni. A védegyelet czéja volna, hogy tagjai a sajtó hatalmát növeljék; a sajtó munkái s ezek hozzártartozói segélyezésére nyugdíj-pénztárt alapítsanak; könyvtárt szerezzenek az európai hirlapokból; s más hasznos intézmények életbeléptetésén kívül a háboru vagy más alkalmal megsértett hirlapírók ügyétvédjék, vagy megtorolják. A gyűlés végül elfogadta azt az indítványt, hogy az illető kongresszus 1881-ben Brüsszelben tartassék meg.

Az ország közpözüvéségi társulat alapítói közé lépett legújában *Hódmezővásárhelyi* törvényhatóság 200 frt alapítványának és azon kívül 3 rendes tag-

sági díjjal, mi évenként külön 30 frtot tesz. E példát hasznák minden törvényhatóság követelhető.

Szfész-kongresszus gyűlése e hó 10-én Budapesten s tárgya közérdekű lesz. Az országnak szini kerületekre való beosztását a kormány csak próbákép, egy esztendőre hagyta helyben s most határozni kell, hogy e rendszer megmaradjon-e. Ha fentartják, akkor az új beosztásra vonatkozó javaslatokat föl kell terjeszteni a belügyminiszterhez. A vidéki színgazdák közül azonban igen sokan hevesen ellenzik a kerületi beosztást és egy év óta minden bajt és nyomorúságot ennek tulajdonítanak, úgy hogy éles viták várhatók s kétséges, megmarad-e a kerületi beosztás.

A kolozsvári országos dalárünnepély műszaki bizottsága megalakult. Elnöke dr. Hintz György, alelnöke Zsigmond Ákos, jegyző Keresztény Lajos urak választották meg. A műszaki bizottság feladata a dalárünnepély versenyelőadásának, díszhangversenyének és a tulajdonképeni dalárünnepélynek rendezése. Az előbbi kettő a nemzeti színházban, a nagy dalárünnepély pedig a nyári színházban fog megtartani. A versenyelőadásra a dalárszövetség két díjat, a helybeli polgári dalegyet és a dalkör egy-egy díjat ajánlanak föl. Kolozsvár város díjára nézve a műszaki bizottság az új fogja ajánlani, hogy a város által utalványozott 300 frt e czéla fordítású. A kölgyek díjának létesítésére a műszaki bizottság a helybeli dalegyetek volt zászlóányát fogja fölkerni. A dalárünnepély alatt kiadandó emléklap szerkesztésére Békésy Károly, a *„Kelet”* szerkesztője kéretett föl.

A magyar tűzoltók Pozsonyban tartandó országos közgyűlésére augusztus 19-én érkeznek meg az egyletek küldöttei s akkor nyílik meg a tűzoltószerek kiállítása; aug. 20-án ünnepélyek, a kiállítási jury alakulása; a kiállítási tárgyak vizsgálása; a pozsonyi önkéntes tűzoltó-egylet nyilvános gyakorlata; aug. 21-én a magyar tűzoltó-szövetség közgyűlése a város ház nagy tanácstermében. Diszbebb a meghélez nagy tanácstermében. A kiállított tárgyak vizsgálatának folytatása. Kirándulás a közel hegyekre; aug. 22-én diszmenet, a *„jury”* által megszavazott díjak kihirdetése és a kiállítás bezárása. Végre nagy bucsünnepély a városliget *„zabosnak”* elnevezett részében.

Mi ujság?

Az uralkodó születésnapja. Ő felsége augusztus 18-ikán tölti be 50-ik évét s a napot Bécsben fényesen fogják megülni. Az ünnepélyességek sora a felirat átadásával kezdődik; továbbá népiünnepélyt s sorsüzést rendeznek és száz árva számára menházat építenek. El van terjedve a hír, hogy ez alkalomra a trónörökös jegyese is eljön ő felsége üdvözlésére. A belga királyné bizonyosan, a belga király valószínűleg el fogják kísérni a hercegnőt, ki most, míg nem hites neje a trónörökösnek, nem igen tehetne ugyan látogatást Bécsben, de Ischben, hol az udvari illem nem oly szigorú, s ő felsége család körében vannak, nem eshetik kifogás alá a látogatás. Brüsszelben már folytak is az előkészületek a hercegnő elutazására. Meglehet, hogy a hercegnő Pozsonyt is meglátogatja, s jelen lesz a trónörökös nevével viselő ezred zászló-szentelésén, mint zászló-anya.

A magyarul tanuló Stefánia hercegnőről Asbóth János érdekesen ír Brüsszelből. Megismerkedett a hercegnő magyar nyelv tanítójával, dr. *Deszöl* tanárral, s tőle hallotta, hogy a hercegnő gyorsan halad a magyar nyelv tanulásában. A trónörökös maga szemelte ki dr. Deszöl, ki a fiatalabb főhercegek legnagyobb részét is oktatta a magyar nyelvre. Deszöl tanár földadata néhez is, könnyű is. Nehéz, mert heti három órával csak kilenc hónap van az egész tanfolyamra szánva. April közepén kezdődött, jövő februárban pedig a hercegnő már asszony lesz. De könnyű, mert az órák fejedelmi pontossággal tartatnak meg, és mivel a hercegnő nem egészen unjosz. Magyar asszony az édes anyja, és ez sokat tesz. Jóllehet a királynének rendes gyakorlata a magyar nyelvben csak abból áll, hogy *József* főherceggel folyvást magyarul leveleznek, mégis ma is tökéletesen beszél magyarul, és erősen vitatja, hogy csak az olasz és a magyar nyelv igazán szép hangzású, de a kettő közül is szobb a magyar. Stefánia hercegnő tehát, habár idegen földön nőtt fel, nyelvünk

nem is sajátíthatta el, de elsajátította magyar anyjától azt, a mi a legnehezebb, a mire az egészen idegen alig képes: a tiszta magyar kiejtést, és minthogy nagy élezerettel tökéletesíti magát a magyar tanulmányokban, könnyen el lehet hinni, a mit *Deszöl* tanár mond, hogy t. i. soha sem volt gyorsabban haladó tanítványa.

A trónörökös utazása. Bécsi lapok ismételve írják, hogy *Rudolf* trónörökös november hónapban hosszabb utazásra indul keletre és Egyiptomban hosszabb ideig fog tartózkodni. Ez utazás a trónörökös utolsó hosszabb távolléte lesz a monarchiatól.

A spanyol udvarbál. A spanyol belügyminiszter rendelkezette a templomokban imákat tartatnak a királyné szerencsés lebetegedése végett, a mit augusztus hóban várnak. Ha trónörökös születik, az *Filóp* névre fog kereszteltetni, ha hercegnő, *Mária* Krisztina névre. Az első esetben a mi uralkodónk s az asturiai hercegnő, a másik esetben *Izabella* királyné s *Rudolf* trónörökös lesznek a keresztelők. Az udvar aug. 2-án *La Granjából* Madridba költözik át. A keresztelési szertartás ugyanaz lesz, mint annak idejében *XII. Alfonz* keresztelésénél. A leendő királyi sarj részére már előkészítik a szobákat a királyi palotában. Három pompás bölös várja. Az egyik annak idején a jelenlegi királynak szolgálja, a másik kettő *Erzsébet* főhercegnő s *Izabella* királynő ajándéka. A keresztelőház a *Jordán* folyóból hoznak vizet, melynek elköszölésével a jeruzsálemi spanyol konzet van megbízva.

Deák-szoba a nemzeti muzeumban. A nemzeti muzeumban *Pulsky* Károly vezetése alatt berendezték a *„Deák-szobát,”* lehetőleg úgy helyezve el, hogy egyes butorokk és azokon a tárgyakat, mint *Deák* nak egyetem utcai lakásán voltak. Egészen úgy azonban még sem lehetett, mert a butorok egy részét tudvalevőleg eladták, *Deák* kívánsága szerint, jótékony czéla. Itt van az ágy, a nagy karosszék, melyben *Deák* fájdalmas betegsége alatt ült, a szék mellett a hosszú asztal, megrakva albumokkal; itt van a diszkardja is. Ez asztal mellett áll az a gyönyörű faragású karosszék, melyet a zalai nő adtak *Deák*-nak; arany- és ezüsthímzésű bőrrel van bevonva, fölül virágok és arabeszkok közt a *Deák* czimere s a támla közepén e szavak: *„A haza atyjának.”* E széknél tül áll az íróasztal, rajta a különböző írószkezők és apróságok. A szoba jobb oldalán néhány kép függ, ezek közt a *Vörösmarty*, *Wesselőnyi* arczképei, az ablakról jobbra márványozott oszlop az erdélyi női bronzemlék, mely *Pannoniát* ábrázolja, a mint kezét *Deák* vállal nyugtatja. Ott van az öreg ur nagy selyem esernyője, üveges szekrénye, könyvekkel és elhervadt virágokkal; a szekrény tetején gyertyatartók, ezüst pohár, asztali óra. Szintén az ablak mellett áll az a faszék, melyen *Deák* a városligetben ülni szokott; ezüst táblára e felirat van illesztve: *„E széken ült Deák Ferencz városligeti sétái alkalomával 1861—1874.”* Ruhaszekrény, kisebb asztalok, mosdószekrény, stb. egészítik ki a butorzat. Az asztalokon *Deák*nak átnyújtott emlékalbumok, egyik fölökben *Kossuth* cyprus-ága, melyet a *Deák* ravatalára küldött stb. A falakat köröskörül a *Deák* ravatalára küldött koszorúk lepik el; ezeket majd a *Deák*-manzoleumban fogják elhelyezni. Az egész szoba, melynek ablakai a muzeum utcára néznek, oly barátságos és lakályos, mintha lakója csak most távozott volna el.

A szebdi munkálatok legnevezetesebb részei, s ezek közt a telek-kijávitások augusztusban véget érnek. Ekkor a királyi biztos tanács feloszlik, s helyét őt tagu bizottság foglalja el *Tisza* Lajos királyi biztos mellett.

Magyar honvédszázló a belgrádi muzeumban. A belgrádi szerb muzeumban van egy magyar lobogó is a szabadságharczából. Ez a zombori nemzetőrség zászlaja volt. Készítette saját költségén *Balun* Pál, 1849. febr. 11-én *Balun* Pál a zászló biztonságba akarta helyezni, s becsmogató kocsisjátban, de a szerkezések megállították a kocsiat, átkutatták s elvették a zászlót. Így került a zászló Belgrádba, a hol mint *„hadi zsakmány”* pompázik.

Emlék a viznaki eseményeknek. Bak Endre plébanos még *április 25-én* fölszólítást tett közzé, hogy az 1849. febr. 4-iki viznaki csatában elvett 300 honvéd közös sírjához *Viznának* emelkedő emlék költségei fedezésére bármi csekély összeget gyűjt-

senek. Az emlék az elkészülés stadiumában van, s leleplezési ünnepélyét tovább halasztani nem lehet: Bak plébanos tehát kéri a gyűjtött összegek beállítását.

Orlay hagyatékát e hét első napjain árverezték. Sok műtárgy és érdekes emlék volt ott, de a nagy közönség nem igen érdeklődött. A könyvgyűjteménye jelenli szokott bandán kívül (mely a butorokra árverelt) az elhunyt ismerősei, írók s művészek árvereztek a festményekre, emléktárgyakra stb. Nagy vételkedés nem volt s 50—60 frtért értékes festmények, 5—10 frtért esimes vázlatok kelttek el. A könyvek közül *Petőfi* költeményeinek egy példánya 4 frt 10 kron kelt el, mert *Petőfi* sajátkezűleg írta belé: *„Orlay* Petrics Soma barátomnak és atyámfiának. *Petőfi* Sándor”. *Petőfi* egész nagyságu képét *Szana* Tamás vette meg 15 frtért, s nem a *Petőfi*-társaság számára. *„Attila menyegzője”* 40 frtért vették meg *Jókai* számára, *Rembrandt* arczképét *Hegedüs* Sándor váltotta magához ugyancsak 40 frtért.

Vörösmarty Petőfiről. A *„Független Hirlap”* egy szemtanu elbeszélése után írja, hogy *Vörösmarty* egykor *Ágotán*, hol rokonainál tartózkodott, meglátogatta *Petőfi* is. *„Egyszer* csak egy kicsiny, sárgakabátos fiatal ember mutatkozék”, mondá az urhógy. *„A kit én mesterlegénynek néztem, s ki Vörösmarty tudakolta. Én az ajtóra mutattam és nem törődtem vele tovább. Hanem egyszerre csak jön Vörösmarty és kiáltja: «Asszonyok, vendég van!» — Kicsoda? kérdém. — Hát *Petőfi*, az a fiatal poéta, a ki olyan szerelmes *Etelkóba!* *Petőfi* akkor ott maradt ebédnél és *Vörösmarty*tól sok reménytel és biztatással terhelten vált el. Vörösmarty szinte indulatba jött, mikor azt mondták neki, hogy abból az ifju emberből bizony nem igen látszik ki a poéta. Ingerülten mondá: *«No pedig meglátszátok, hogy abból még nagy költő lesz!»**

Magyar misszionárius Khinában. *Urge* Ignác lazarista, ki sok évig *Gráczban* működött, utolsó időben pedig *Bécsben* volt alkalmazásban. *Khinába* küldött misszionáriusnak, s már utban is van állomása felé.

Aleko pasa magyar titkára. Aradnak érdekes vendége volt a minap, *rimaszombati Baraczy*, *Aleko* pasának, *Kelet-Rumélia* kormányzójának magán titkára. *Baraczy* aradi fiu, s szorgalma és a keleti nyelvekben szerzett ismeretei folytán annyira vitte, hogy most már jelentékeny diplomaciai állást foglal el, s osztrák-magyar követségi tanácsos. *Haymerle* báró külügyminiszter fölszólítása folytán *Bécsben* volt, onnan visszatérve meglátogatta szülővárosát, *Aradot*, hol atyja *Szombathy* név alatt derék polgár volt.

A horvát műveltségről szép fogalom adhat az, hogy a horvátok fölapja, az *„Obzor”* megtámadja *Fehérpáti* és *Thalloczy* fiatal magyar tudósokat azért, mert *Zágrábba* mentek a horvát levéltárak tanulmányozására. Az *„Obzor”* nagy bölcsen azt mondja, hogy a magyar tudósok otthon tanulmányozzanak s ne *Zágrádban*.

A Balaton átútasának napját augusztus elsejére halasztotta *Szekrényessy* Kálmán, ki jelenleg már *B. Füreden* tart gyórkorlatokat s a mult héten is átúszta a tilhanyi fokhoz, s onnan pihenés nélkül vissza *Füredre*. A merész vállalat iránt a külföldi sportkörök is nagyon érdeklődnek, s pro és contra sok fogadás történt.

Nagy sajtópört tárgyalta július 29-én a budapesti esküdtszék. A fővárosi kerületi orvosok választása alatt dr. *Apaticzky* Kálmán kőbányai orvos ellen rópirat és hirlapi közlemény alakjában támadás jelent meg, mely *Apaticzky* tudományáról és eljárásáról szolt, s 61 névvel aláírva. *Apaticzky* becstelétét ez által sérteve érezvén, sajtópört indított. Összesen kilenc vádlott állt az esküdtszék előtt, mindner állapotában új változás nem állott be; sokat alszik, gyakran iszik és jókedvű. A börtölből egy nagy szellős szobában tartózkodik, mely egészen üres, s csak közepén van egy ágy. A szoba nagy ablakain folytonosan áramlik be a levegő. *Hires* new-yorki orvosok, tudósok és tanulók vigyáznak felváltva. Az ágyat farostly fedí, úgy hogy a börtölvél senki sem érintkezhetik. *Tanner* becstelenségében sokan kételkedtek; többen azt állították, hogy a vízbe, melyet iszik, ama szivacs segítségével, melyet használnak, huskivonatot, vagy ópiumot vagy más effélekét keverhet. A *„New-York Herald”* tudósítója azonban azt

tott szünetek alatt. A nő tanuk nagy szaporasággal beszéltek, hosszadalmasan és körülményesen s a szavakban nem igen voltak világosságok. A tárgyalásnak volt elég anyaga, mely eléggé megjutalmazta a közönség kitartását. Az éji órákban a *«Fortuna»* környéke s a törvényszéki folyosó és terem szokatlan látványt nyújtott. Kocsik jöttek-mentek, s a közeli sörházak telve voltak a tárgyaláson kifáradt közönséggel. A folyosókon a tanuk, a szellősebb levegőre kijött közönség ült és járkált; a teremben pedig fülélt volt minden, az esküdtek kimerültek, de *Kriszt* törvényszéki elnök, a védők csüggedetlenek voltak a kérdések intézésében. Az éjjeli tárgyalás fél 11 órakor kezdődött s hajnali 3 órakor szakították meg fölórára, mikor az esküdtek fekete kávét kaptak. Csak ekkor kezdődtek a védészedések és replikák. A tanuk közül néhány nő éjfél után sáránkni kezdett, kik haza akartak menni családijokhoz, kis gyermekeikhez. A védészedések befejezésekor már az első napkagarcz hatottak a terembe. Az esküdtekhez intézett kérdések fölvetése reggeli 7 óra után kezdődött. Összesen 51 kérdésre kellett válaszolni. Kilenc órakor hirdették ki az esküdtek ítéletét, kik *Apaticzky* ellen, mint magán személy ellen rágalmat találtak a rópiratban és *Vass* Sándor kivételével a vádlottakat vétkesnek mondták ki. Ezután a bíróság visszavonult, s déli 12 órakor (tehát a tárgyalás 27-ik órájában) kihirdette az ítéletet. A vádlottak részint két hétre, részint hat hétre ítéltettek száz frtnyi pénzbírsággal és körülbelül 700 frt perköltség megtérítésére.

Az amerikai éhez. *New-Yorkban* dr. *Tanner* fogadtat ajánlott, hogy 40 napig megel minden étel nélkül, s bebizonyítja, hogy ez idő alatt a víz is elég az élet táplálására. *Tanner* június 28-án a börtőt csakugyan meg is kezdte a *Charendon*-teremben barátjai s több orvos ellenőrzése mellett. Az angol lapok táviratilag tudósítták magukat. A július 22-dikéről küldött távirat így szól: *«Dr. Tanner* ma reggel föszűlőüléről s gyomorfájásában *Khinába* küldött misszionáriusnak, s már utban is van állomása felé.

Aleko pasa magyar titkára. Aradnak érdekes vendége volt a minap, *rimaszombati Baraczy*, *Aleko* pasának, *Kelet-Rumélia* kormányzójának magán titkára. *Baraczy* aradi fiu, s szorgalma és a keleti nyelvekben szerzett ismeretei folytán annyira vitte, hogy most már jelentékeny diplomaciai állást foglal el, s osztrák-magyar követségi tanácsos. *Haymerle* báró külügyminiszter fölszólítása folytán *Bécsben* volt, onnan visszatérve meglátogatta szülővárosát, *Aradot*, hol atyja *Szombathy* név alatt derék polgár volt.

A horvát műveltségről szép fogalom adhat az, hogy a horvátok fölapja, az *„Obzor”* megtámadja *Fehérpáti* és *Thalloczy* fiatal magyar tudósokat azért, mert *Zágrábba* mentek a horvát levéltárak tanulmányozására. Az *„Obzor”* nagy bölcsen azt mondja, hogy a magyar tudósok otthon tanulmányozzanak s ne *Zágrádban*.

A Balaton átútasának napját augusztus elsejére halasztotta *Szekrényessy* Kálmán, ki jelenleg már *B. Füreden* tart gyórkorlatokat s a mult héten is átúszta a tilhanyi fokhoz, s onnan pihenés nélkül vissza *Füredre*. A merész vállalat iránt a külföldi sportkörök is nagyon érdeklődnek, s pro és contra sok fogadás történt.

Nagy sajtópört tárgyalta július 29-én a budapesti esküdtszék. A fővárosi kerületi orvosok választása alatt dr. *Apaticzky* Kálmán kőbányai orvos ellen rópirat és hirlapi közlemény alakjában támadás jelent meg, mely *Apaticzky* tudományáról és eljárásáról szolt, s 61 névvel aláírva. *Apaticzky* becstelétét ez által sérteve érezvén, sajtópört indított. Összesen kilenc vádlott állt az esküdtszék előtt, mindner állapotában új változás nem állott be; sokat alszik, gyakran iszik és jókedvű. A börtölből egy nagy szellős szobában tartózkodik, mely egészen üres, s csak közepén van egy ágy. A szoba nagy ablakain folytonosan áramlik be a levegő. *Hires* new-yorki orvosok, tudósok és tanulók vigyáznak felváltva. Az ágyat farostly fedí, úgy hogy a börtölvél senki sem érintkezhetik. *Tanner* becstelenségében sokan kételkedtek; többen azt állították, hogy a vízbe, melyet iszik, ama szivacs segítségével, melyet használnak, huskivonatot, vagy ópiumot vagy más effélekét keverhet. A *„New-York Herald”* tudósítója azonban azt

KOTZÓ PÁL

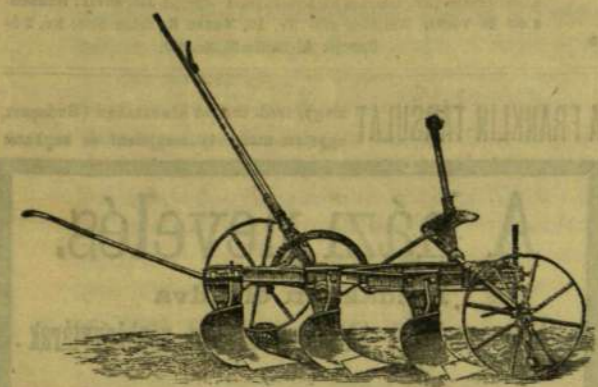
gépészmérnök, Budapest, VIII. Üllői ut 18-ik szám.

ajánl megvételre

CARRET R. és FIAI gőzmozdonyait, fa-, szén- és szalmafűtésre, gőzcseplőt kettős tisztító szerkezettel, sorvetőgépeit.

JÁRGÁNY cséplőit tisztító szerkezettel és anélkül, különféle rostáit, trierőket.

KOTZÓ szab. három bárázdás vasekét nagy munkaképességgel, szecekvágókat, répvágókat stb. 6003

Az ECKSTEIN-féle befőttes hólyagpapiros,

kiváltképen alkalmas a befőttes üvegek bekötésére, az eredeti gyári védjeggyel ellátva, mint már számos évvel ezelőtt, úgy az ez évi idényre is a legutányosabb eredeti gyári árak mellett kapható

Posner Károly Lajos,

csász. kir. udv. papiros és írások szállítására. 5998

Tömeges végeledás

szabadkézelt revolverek és Lefauchaux-fegyverekből. Műtán a gyárnak penzre van szüksége, leszállításokat eszközölünk; a kinek szilárd fegyvere van szüksége, iparkodjék vásárolni, miután arra soha többé nem lesz ilyen rendkívül kedvező alkalom, kaphatók még: néhány szabadkézelt revolver, 7 mm., 6 lövésre, pontosan 50 lépésre hordva, szabadkéz. vont. csövél, 1 db. a hozzávaló tokkal és gytűcsokkal teljesen, szépen fénnyezve, frt 3.50, és frt 4.50, a jobbakkól; 1 db. 9 mm. revolver, kettős mozgással, vont. csövél, 100 lépésre hordva, tok- és gytűcsokkal, frt 4.50, és frt 5.50, ugyancsak teljesen 12 mm. nagyságú, frt 5, és frt 6. Minden revolver keszeség mellett adatik; jól ki van próbálva, s a legjobb szabadkézelt fegyverekkel ellátva Csappantus puskák, 1 csövél, frt 3, frt 6, 7, ugyancsak kettős vadászfegyver frt 10.50, 12.14. Valamennyi a legjobb dűmbezi csövekkel, 3 egész 6 frt-ért a legjobb hűtő-revolverek, oly kicsinyek, hogy a mellényben elernek, 6 löv. a csövél, gytűcsokkal. Lőtűk Lefauchaux-vadászfegyverek, legújabb szerkesztésben, vont. dűmbezi és p. közege-csővekkel, db-on frt 20.50, 24, 28 a legújabbakkal, vésettél vagy a nékül, jól átvizsgálva és megpróbálva, keszeség mellett; frt 9.50, egész frt 12.50 a legjobb szalon Flobert-fegyverek, hátaltöltők, golyókapocsosak vagy adót gytűcsokkal megfűthetők, keszeség mellett, hozzávaló fűszereivel. Minden letűz vadászcikket hozzájuk megsezer

RIX ANTAL,

Bécs, II. Praterstrasse 16.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem utca 4) megjelent és kapható

FRANKLIN ÉLETE.
Franciából fordította
de Gerardo Attila.
Ára fűzve 50 kr.

Az eszmény a művészetben.

Írta **TAINÉ H.**

(Az „Ecole des beaux-arts”-ban tartott előadások.)

Franciából fordította

HARRACH JÓZSEF.

Ára fűzve 80 kr.

RÓMAI RÉGISÉGTAN,

A RÓMAI IRODALOMTÖRTÉNET VÁZLATÁVAL,

BOJESSEN-HOFFA NYOMÁN

a gymnásiumok felsőbb osztályai számára és magánhasználatra,

átdolgozta

ÓKÁNYI PÁL,

tanár.

108 ábrával.

Ára fűzve frt 1.40

ZILTZER J. Budapest, Dorottya-utca 5-ik sz.

Magyarországban az egyedüli 5979

drágakő-köszörülése és kőkereskedése,

a hol drágakövek és fél-drágakövek legszebben mintázattal, egybekötve

véső-, domborító- és műnyomdai intézettel és pecsétbélgyárral.

minden e szakmához tartozó munkák a legutányosabb eredeti áron készíttetnek.

Művezető: **SILBERMAN H.**

drágakő-köszörülé és vésnök.

Vidéki megrendelések gyorsan eszközöztetnek.

Honi és világesemények heti sommaja
kül- és belpolitika elfogulatlan magyarázója
sem pártoktól, sem kormányhatalomtól nem „befolyásolt”

teljesen független politikai lap

Politikai Újdonságok,

melyben az olvasó egybefoglalva, mindent megtalál, a mi itthon és az öt földrészen figyelemre méltó történik, a mely ekként, kivált oly vidéken, hol a hiányos postajárás a napi értesülést különben is megnehezíti, a napilapokat is tehetőleg pótolja.

A „Politikai Újdonságok” kiadóhivatala

(Budapest, egyetem utca 4. sz.)

előfizetéseket folyton elfogad következő feltételek mellett:

A „Politikai Újdonságok” évfolyamra frt 1.50
A „Vasárnapi Ujság” és „Politikai Újdonságok” együtt évfolyamra frt 3.-

A Franklin-Társulat magy. irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

TELJES

FRANCZIA ÉS MAGYAR SZÓTÁR

Írta

MÁRTONFFY FRIGYES.

ELSŐ KÖTET: francia-magyar rész.

Ára fűzve 4 frt.

MAGYAR

PÉNZÜGYI TÖRVÉNYISME.

Folytonos vonatkozással

magya államháztartásnak 1868-tól 1875-ig terjedő tényleges eredményeire.

Írta

Dr. MARISKA VILMOS.

Második bővített kiadás.

Ára fűzve 3 frt 60 kr.

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI ÚJDONSÁGOK együtt: félévre 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 3 frt félévre 4 * Csupán a POLITIKAI ÚJDONSÁGOK: egész évre 3 frt félévre 3 * Külföldi előfizetésekre a postaiilag meghatározott vitéldji is eszitolandó.

32-ik szám 1880.

BUDAPEST, AUGUSZTUS 8.

XXVII. évfolyam.

MAGYAR FESTŐK.

WÁGNER SÁNDOR.

A GÉNIUSZ áldó ihlete az egyes emberöltőben ep oly csodásan és rejtélyesen nyilatkozik, mint a nagy természet a maga virágainak és gyümölcsének megadásában. Van esztendő, mikor a virágot pazar bőséggel faksztja, — s gyümölcsben, és egyéb terményben pedig nagyon is fukar; és van esztendő, mikor különösen erre vagy arra a fajra kedvez az idő. Van emberöltő, a mely feltűnő gazdag számmal a költői eszmék és érzések iránt bir eleven, teremtő fogékonysággal, s a nemzeti költészet magasra emeli, egytetemes virágzásra lendíti, mint a nemzedék, melynek jászai Vörösmarty, Petőfi, Arany és Tompa voltak; s van nemzedék, mely megint a filozofia és komolyabb tudományok művelésére hajlik, mint a francia encyclopedisták, s mint a mai kor jelesebb író-erői kevés kivétellel mindenütt. S van emberöltő, mely kiválólag, szinte kizárólag a politikai pályára tódul, mint Franciaországban a nagy forradalom idejében, mint nálunk 1848-ban, mikor részint a nemzeti érdek, részint a politikai láz minden egyéb térről elvonja a szellemeket; — s van nemzedék viszont, melyben a politikától majdnem valamennyi igaz tehetség elfordul, kiválóan a művészetekért rajong, minden ágában előnti, s a remek alkotások egész seregével gazdagítja, mint a hogy egymásután pár emberöltő a szerencsés Olaszországban megalkotta a renaissance korszakát.

Fájdalom, nekünk a géniusz régebben kevés művészt adott. Legalább 1848 előtt alig működött valaki, a ki ezt a nevet igazán megérdemelte volna. Ugy látszott, hogy a nemzetben teljesen hiányzik az érzék szóval és áldozattal lelkesedni a képzőművészetekért, és hiányzik a hivatás valami jobbat teremteni e téren.

Ma már, hála istennek, ez a látszat fényes csáfolatot nyer, legalább a mi az alkotást illeti; az érdeklődés tekintetében is mozognak ugyan, de nem annyira, a mennyire akár a nemzet értelmiségének ereje, akár művészeinek örvedetes száma megkövetelné azt.

Örvendetes művészeink szép száma; annival inkább, mivel nagyobbára oly kitünőségek, a kikre nemcsak a nemzet becéző jóakarata fogja rá, hogy művészek, hanem az egész műszerető világ elismeréssel említi nevüket. Zichy

és Munkácsy Párisban, Benczúr, Böhm, Lietzenmayer és Wágner Münchenben, Ligeti, Lotz, Keleti, Székely stb. itthon, Tilgner Bécsben és Huszár Budapesten, hogy az elhalt Izsó Miklóst és Paál Lászlót ne is említsük, a fiatalabbakat pedig egészen elhallgassuk: oly művészi erők, a kiket bármely nemzet szivesen vallana a magáénak. Ugy tetszik nekünk, mintha a művészet géniusza ki akarta volna pótolni eddigi mulasztásait irántunk, s különös szeretettel fordult volna választottaiért épen mihozánk. Mig erős politikai és parlamenti életünk 1848 óta alig mutat hat föl néhány új kapacitást, mig költői irodal-

WÁGNER SÁNDOR.